Gülten Akın

GÜLTEN AKIN

42 GÜN

alan yayıncılık

ALAN YAYINCILIK : 71
Çağdaş Edebiyat Dizisi 21
•

KIRKİKİ GÜN
GÜLTEN AKIN

Kapak Deseni: Zdanek Adla
(Buchen Wald temerküz kampı 1944)
Kitap İçi Desenler: Oto Matousek
(Flassenburg), Wincenty Gawron (Auschwitz)
Wladyslaw Swek (Auschwitz)

Birinci Baskı: 1986
Dizgi/Baskı: PANO Matbaa
Kapak Baskı: Orhan Ofset

ALAN YAYINCILIK
Başmuhasip Sk. Talas Han
No.: 302 Cağaloğlu/İSTANBUL

GÜLTEN AKIN

42 GÜN

Gülten Akın'ın Yapıtları:

Rüzgar saatı.....Varlık Yayını 1956..... Varlık Şiir Ödülü 1955
Kestim Kara Saçlarımı..... Yeditepe Yayını 1960
Sığda..... Kendi Yayını 1964 ..... **Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü 1965**
Kırmızı Karanfil.....May Yayını 1971 (2. Baskı Türkiye Yazıları Yay. 1980)
Maraşın ve Ökkeşin Destanı..... Türk Dil Kurumu Yayını 1972..... TRT Şiir Ödülü 1971
Ağıtlar ve Türküler..... Cem Yayınevi 1976 ..... Yeditepe Şiir Ödülü 1977
Seyran Destanı ...Cem Yayınevi 1979 ..(İkinci Baskı Alan Yayıncılık 1985)
Seyran/Bütün Şiirleri....Can Yayınları 1982 (Yedi Kitap Birarada)
Şiiri Düzde Kuşatmak..... Alan Yayıncılık 1983..... (Yazılar)
İlahiler Alan Yayıncılık 1983 (İkinci Baskı 1984)

Zalimin gecesi mazlumun gecesiyle birdir
Ve daha uzundur zulme karar verenin gecesi
Çünkü acıların, çığlıkların, kargışların sesi
İğne deliğinden geçeğen olur
Dokuna dokuna kıyıcıya cellada
Varır, sebebin kapısında durur

SONRASINDA

Oalanın ortasındaki küçük parkta uzun boylu, eflâtun çiçekler açmış. Bir öbek dolusu eflâtun çiçek. Reslantı mı bu? Olamaz. O çiçekleri tohumken saklayan bahçıvana sorsanız size söyler. "Kırmızının, sarının, beyazındı tohumlar. Nasıl oldu bilemiyorum tümü eflâtun açtı."

Eğer bizi kış günlerinde oralarda görmüşse, izlemişse, bilmesi gerekir. İyi bir bahçıvandır ki, onu o görkemli çevreye atamışlar. İyi bir bahçıvansa, çiçeğine sızan yabancı rengin nedenini bilir.

Eflâtundur. Acılardan sızar gelir. İnsan acılarından. Bedenimizin elektriğiyle toprağa süzülür. Sonra ordan beklensin dursun eflâtundan gayrı çiçek.

Analardık. Oğullarımızın kızlarımızın yattığı cezaevinden, görüşlerden çıkardık. Dağılırdık eskiden olsaydı. O açlık günlerinde dağılıp gitmeyi düşünmedik. Birlikte kaldık. Yürüdük yollar boyu. Otobüslere doluşup gittik. Görkemli yapılardaki yetkililere ulaşmaya. Dilekçelerde, dilekçelerde, sayısız pullarda umar aradık.

Soğuktu. Çoğumuzun sırtında ince giysiler. Çoğumuzun ayağında, eski, ıslağını içe geçiren pabuçlar Her gün buralardaydık, yuvarlak, küçük parkta otururduk.

Kovalıyorlardı bizi kapı önlerinden. Azarlıyor itiyorlardı. Dövüşürdük kimileyin. Öfkeyle bağırırdık. Ama dayanamazdık, tutunamazdık fazlaca. Gelir, küçük yuvarlak parkta otururduk. Kamunundu parklar. Orda öyle sessizce oturdukça kim kızabilir? Orda öyle sessizce mi oturduk? Evet. Çok çok fısıldaşırdık. Ne yapabiliriz, ne yapmalıyız? Ama bedenimiz fırtınalar içindeydi. Dünyayı siren sesleriyle çığlıklarla dolduruyordu sessizliğimiz. Nedir ki bağıran beş on kişi, asıl sen susana sor. Susana sor, bedeni ne biçim bir sarsıntı, deprem içindedir. Ve ne kıyametler boşaltıyordur havaya toprağa. İnsanların davranışlarını izlerdik. Saygıyla susarlardı yolda, otobüste. Görevliyseler üstlerine bir şaşkınlık bir bezginlik çökerdi, her an işi bırakıp gitmeye hazır.

Ve toprak, bastığımız toprak, bize çamurlar, sular, soğuk ıslaklıklar bağışlayan toprak acımızı, öfkemizi alır kabul ederdi.

O parkta günler boyu oturduk. Ayakta bekledik. Eflâtun çiçeklerin açtığı toprakta. Eğer bahçıvan bizi görmüşse, açıklayabilir neden çiçeklerin sarı, kırmızı, beyaz değil de eflâtun açtığını ve boylarının neden öyle dimdik, upuzun olduğunu.

Avlu bir çığlıkla tamamlandı
Sanki eksikli kalırdı o çığlık olmasa
Uzun buzdan sarkıtlar biçiminde
Dondu çığlık

Dondu çığlık
Lacivert resimler çizerek üstümüze
— Ana o çığlığı nereden buldun?
Düşündü nöbetçi, sirenlerden mi
Martılardan belki
Ama nerde deniz? Deniz olmalı ki
Üstümüzde mavisi kesilmiş soğuk gökyüzü
Altımızda
Altımızda yanımızda ve her yerimizde
Avlu.

Avlu, o yedi günün birinde
Toplaşıp toplaşıp dağıldığımız
Yaşayan parçamız oldu.

Avlu
Kulübeler ve dikenli teller
Pembe ve çatık nöbetçi
Kalan altı günde birikir mi
Kurşuni damdaki deprem öncesi sessizliği

O çığlık olmasa yarım kalacaktı sanki
Üstümüze doğrultmaya tüfekler
Mekanizma sesleri
Geldi bütünledi
Çelenkti o, kara gövdesiyle devindi avluda
Dokusunda ilenç çiçekleri
Önünde durdukça herbir ananın
Büyüdü
Öyle ki
Onu kim görse dağ derdi
Şimdi biz
Yani biz analar
Artık o avluya nasıl sığarız

Çığlık uzadı uzadı. Mapusane avlusunu dolandı. Damları ve bacaları sardı. Taş ve demir yüzeylerden içerlere sızmayı başardı. Göğe ağdı. Turnaları ürküttü. Maviyi soldurdu.Zorla büyütülmüş cılız ağaçları, albenisiz çiçekleri yokladı, uzaktaki havuza inip çıktı. Nöbetçi kulübelerine vurdu. Çatılmış tüfekleri salladı. Çavuş, iplerinden çekilmiş gibi sıçrayıp, erlerine komutunu çekti. Tüfeğini kapan yürüdü. İç avludaydı kadın. Çığlık sürüyordu.

Kollarından tuttular. Yarı yürür, yarı sürüklenir, götürdüler. Çığlık ilence dönüştü. Yüksekliğini bozmadan. ".....lecer. öldürdünüz oğlumu. .....laaar, beni de öldürün.."

Hızını almıştı çığlık. Kadın sustuğunda da sürdü o.

Kadını, sonradan ekleme alçak damlı yapıya soktular. Yere yığıldı. Kollarından tutanlar biribirlerine baktılar. Kaldırsalar mı? Bıraksalar mı? Ayakta mı tutsalar, sandalye mi verseler altına? İnanılmaz şeydi. İlk kez geliyordu böyle bir şey resmiyetin başına. Yıllardır bu suskun kalabalığa, yalnızca ağlayan, göz yaşını yüreğine akıtan bu kalabalığa resmiyet komut veriyordu. Resmiyet öğüt veriyordu. Resmiyet bağırıyor, azarlıyordu. Arada bir tartaklama da görevleri içinde bir görevdi.

İnanılmaz bir şey oldu. Çığlık, bu sessiz, bu umarsız, bu incecik kadından fırlayıp çıktı. Kadın boştu şimdi, bomboş. Kendini ayakta tutan, diri tutan çığlığını nasıl koyverdiğine kendi de şaşıyordu. Yattığı yerde mi kalsın, kalksın mı, otursun mu?

— Ne bağırıyorsun kadın? diyecekti. Görevli eğer yakında olsaydı. Eğer vaktinde yetişseydi. Koşup geldi. Yere yumulmuş bir yığındı kadın.

Öfke söndü. Bir an, tutup kaldırmak, oturtmak geçti içinden. "Anadır bu" diye yükseliyordu ki boğazından sesi, resmiyet ezdi onu.

— Tutanak tutulsun. Bize hakaret etti bu kadın, çabuk.

— Emredersin (.....)

Dağlar aşmış, beller aşmış, sular geçmiş bu kadın, kimbilir nerelerden, oğlunu görmeye. Beş dakika için. Yalnız beş dakika. "Nasılsın, iyi misin?" "İyiyim anam, sen nasılsın?" "İyiyim" "Babam, bacım nasıllar?" "İyiler hepsi" "Bir isteğin var mı?"

Ancak aptal bir yazar uzatır sözü burda. Herkes bilir ki dakikalar çoktan dolmuştur. Son bir kez bakışılmadan, bir gülümseyiş yakalanmadan, bir bedensel devinim izlenemeden, bitmiştir.

Olsun. Ana gelir. Üç günlük yoldan. Dağları dağları aşar, ırmakları geçer. Soluyan makinalardan garlara, otogarlara dökülür. Üstüste yığılmış yükler gibi dolar binitlere. Varır kapısına oğlunun.

Görüşler yasaklanmış da, nedense üç beş çocuğun görüşü kaldırılmamıştı. İçerde olanlar, kentlerde köylerde birçok evi yakıp kül etmişti. Söylentiler sürüyordu. Zincire vurulmuşlar, dövülmüşler, üstlerine köpekler salınmış. Tekmelenmişler. Hayaları çiğnenip ezilmiş. Ana oracıkta, adının okunmasını beklerken, bölük pörçük duydu bunları. Bekledi. Oğlunun adı yasaklılar içinde çıkmamıştı. Gizlice sevindi. Sonra utandı sevincinden. Ötekilerin yüzüne baktı. Yüzleri yüz olmaktan çıkmış acılı

kadınlardı. Bikez daha utandı. Sevinci yitip gitti. Orda kalanların arasından seçilip içeriye gönderilirken tedirgindi. Kızdı oğluna. "Niye herkesten ayrıldı ki? Bana kötü bakmaz mı şimdi bu analar? "Hele bir" dedi kendi kendine, "Hele bir varıp göreyim."

Varıp gördü ki, oğlu ayakta duramıyordu. Sesi çıkmıyordu ağzından, başı sargılıydı.

— Ana, gördün işte, böyleyim, şimdi artık git, ayakta duramıyorum.

O saat anladı. Anladı ki bu ayrımın yükü oğlunun omzunda değil. Onlar onlar onlar ayırıp gösteriyorlardı bazılarını. Belki gözdağı, belki bir başka nedenle.

Şaşkın bakındı bir süre. Dışarı çıktı. Merdivenleri inmeye başladı. Dışarda öteki anaları gördü. Çatılmış silâhları gördü. Köpekleri gördü. İşte o anda, çığlık yüreğini, ciğerini, boğazını zorlaya zorlaya açtı. Çıkıp gitti ağzından. Bir daha, bir daha durmamacasına. Bağıran o değildi sanki. Çığlığıydı.

Avludaki analar. Çığlığı alıp yerine koymaya onlar da hazır değildiler daha. Çığlık serserileşti orda. Aralarda gezindi. Çamaşır torbalarına girip çıktı. Başörtüleri, kınalı saçları, akları elledi, yoksul ayaklara süründü.

— Eyvah, nasıl gördü oğlunu kimbilir? Ya kızlar, onlar da.. diye düşündü analar.

Görüş yasağı olanlar bitmiştiler Ağızlarını bıçaklar açamazdı. Kendilerininki neceydi? İki ana oracıkta bayıldı. Tutup kaldırdılar. Kaldırdılar da banklara yatırdılar. Ağlıyordu çoğunluk, sessiz.

Çığlık gözyaşlarına girdi, kuruttu onları. Bayılanları ayılttı. Yakalarından tutup insanları, sarstı sarstı.

Görevlilerin üstüne vardı. Havlayan köpekleri sindirdi.

Sessizlik.

Tutanak yazıldı iş olsun. İş olsun imzalandı.

— İmzan var mı? dediler anaya.

— Var.

— At şuraya.

Attı. Kendine gelmişti. "Oğlum gitmiş, sönmüş oğlum. Beni de öldürün. Hiçbir şey umurumda değil.

— Götürün bunu oğlum, yukarıya.

Yukarıya götürüldü. Kendine geldi ya, ne söyleyeceğini tasarladı merdivenleri çıkarken. Yukarda birilerinin top gibi gürleyeceğini bekliyordu. Azarlanacak, aşağılanacak.

Kapıyı açıp girdiğinde, tüfekliler çevresini sarıp, durduğunda orda, biri seslendi adıyla. Elindeki tutanağı sallıyordu.

— Niye öyle çığlık attın, niye ilendin, niye o sözleri söyledin?

— Oğlumu orda öyle görünce... Yavrumu sıkmış ezmiş un etmişsiniz ben ne ediyim. Neyim kaldı ki korkum olsun. Aha bir canım, onu da alın kurtulayım.

Yönetici tutanağı koydu masaya. Düşünceliydi. Sıkkındı. Resmiyeti yanına yanaştırmayacak gibi görünüyordu.

— Getirin oğlunu, yüzyüze görüşsünler. Görsün ki oğlu ölmemiş, görsün ki bunlar yedi canlı. Bişiycikler olmaz.

— Yol alsın ağzından.

Oğlunu getirdiler. İkisine de birer sandalye verdiler. Tuttu ellerini, öptü sevdi yüzünü.

Demek, diye düşündü ana, "Demek o çığlığı salıverme, tutmadan yeğmiş." Gülümsedi.

İşi bitmişti çığlığın. Şimdilik. Usulca uçup, saçağın en ucunda köşede bir yere tutundu. Asılıp kaldı orda.

Her bakan onu orda görebilir.

Ben değil sofraya ölüm oturdu
Peynir yedi beni, zeytin yedi beni
Ekmeğe uzandım, ellerim düştü
Elmadan gözlerim yandı, kör kaldım
Su değil su değil sel aldı beni
Ben değil sofraya ölüm oturdu

Ne çok ne çok ne çok yiyecek. İnsanlar yiyorlar yiyorlar.

"Ne ayrımımız var" diye düşündü. "Domuzlardan, ineklerden ne ayrımımız var. Geviş getiriyoruz durmadan. Tıpkı onlar gibi."

Eskiden, onun çocukluğunda gençliğinde alınıp satılanlar, pişirilip taşırılanlar, saysan sayılabilirdi. Şimdi her birinden bin türlü.

Yemeği ocaktan aldı. Tenceresiyle getirip sofraya koydu. İçi mi daraldı, midesi mi bulandı, ayrımına varmadan bağırdı:

— Sığırlar gibi, sığırlar gibi durmadan yiyorsunuz. Öğünün biri bitmeden öteki. Neden bu kadar yiyorsunuz, neden?

Sofradaki altı baş doğruldu. Yüzler ananın yüzüne çevrildi. Hepsi aynı anda ansıdı. Hepsi yeniden eğildi. Eğile eğile sofradan yittiler. Salyangozdular, tosbağaydılar top top oldular. Sofranın altına kaydılar usulca.

Hergünkü tören, o zehir zıkkım tören sürdü. Şimdi bazı evlerde sofra duası niyetine kullanılıyor.

Ana, alıcı kuş gibi. Babaya yöneltti öfkesini:

— Benim oğlum, yiğidim orda, öyle açken, öyle solup solup giderken, iskelete dönüşürken sen burda domuz domuz domuz gibi, tıkın habire tıkın. Şu yüzüne, şu bedenine bak. Yiyip içiyorsun, yiyip içiyorsun. Hiçbir şeyden geri kalmıyorsun. Bedeninin her isteğini...

Utanıyordu baba. Çok çok utanıyordu. Usulca kalktı sofradan. Ananın bu öfkeyle nerelere dek inip döneceğini kestiremiyordu. Aceleyle bağırdı:

— Sus kadın, sus kadın. Her öğün her öğün ne istiyorsun benden? Ne gelir elimden benim? Şunlar, şu çocuklar da bizim. Bunlara yazık değil mi? Kör müsün, görmüyor musun, yiyoruz ama lokmalar boğazımızdan nasıl iniyor. Sonra pişman oluyorsun, yalvarıyorsun: "Gelin, oturun, yiyin" Hayat bu. Sürüyor. Elden ne gelir.

Tören hızını almıştı. Sönmeye doğru gidecekti. Bu kaçınılmaz.

İyi aşçıydı ana. Sesinin yalımını indirdi. İçine acılarını kattı. Onu yenilebilir, yutulabilir etti.

— Dayanamıyorum. Bana darılmayın, kırılmayın. Dayanamıyorum.

Onlar orda öylece. Bile bile. Ses söndü. Acıkmış altı ağız sabırsız, ivecen tabağa eğildi. Altı burun gizlice kokladı yemeği. Eller kendini tutamayıp kaşıklara gitti. Ana haklılığını dürüp dürüp koydu. Görünürde bir yere. Gevşekçe. Yeniden açacak gibi. Pişmanlığının dürüsünü açtı.

— Hadin, dedi. Hadin soğutmayın.

Gülerken yüzün
Dem çeken bir güvercinin sesini
İçin için büyüyen çimenleri
Baharda lunaparkı bayramyerini
Ve alışkanlıklar dışında her şeyi

Gülerken yüzün
Aşıyor geçmişin acılarını
Kendini yarına değiştiriyor

Gülerken yüzün
Sanki çarmıhını kırmışsın
Senin ve ardından geleceklerin
Aylası alnına düşmüş gecenin
Oturmuş ağlıyor kendisi

Bunu öyle candan öyle yürekten
Öyle bir tutkuyla istiyorum ki
Aklımda hep öyle kalmalısın

Yılların uzun acılarına, tutsaklık acılarına yaman bir sevdanın umutsuz yarası da eklenince ne olur?

Çocuk ince, çocuk öylesine duyarlı, çocuk bir dokunsan bin dokunmanın sesini veren türden.

Çocuk bir yıla yakındır içine dönmüş, orda yaşıyor. Handiyse gitti gidecek. Handiyse kendini öldürecek ya da kendi içine doğru yürüyüşü dönüşsüz olacak. Karasevdalı gibi.

Ana, haftanın bir günü, günün yalnızca beş dakikasında yanına varan ve "nasılsın?"dan öteye geçmeyen ana ona nasıl ulaşacak, nasıl döndürecek dönüşsüz yollardan?

Parçalanıyor. İçine içine bağırıyor durmadan. "Bir şeyler yapmalıyım. Bir şeyler yapılmalı. Çaresizlik bürüyor onu da. Demeye başlıyor: "Çocuğu bu yana döndürecek bir tanık gerekli." İnliyor, sabahlara dek uyumuyor.

Derken birgün açlık başladı. Ana duyuncu bunu dedi ki, artık sonudur herşeyin, bitmiştir. Ellerimiz yanımıza düşmüştür.

Görüş günü oraya vardığında, telörgünün iki yanında karşılıklı durduğunda yüzünü aradı çocuğun. Yüzü orda. Gözlerini aradı çocuğun. Gözleri orda. Anlatımını aradı. Donmuş. Bulamadı.

Gülmesini, o dişlerinin güzelliği arasından, burnunun, dudağının gözlerinin, yanaklarının güzel-

liği arasından tutulamamış, fırlayıp kaçmış gibi duran gülmesini bir daha ne zaman görecek? Hiç mi göremeyecek yoksa.

Açlık süresinin ikinci görüşünde çocuk şaşırttı anayı. Kendi içine doğru sürdürdüğü yolculuğu orda kesmiş, "dönmemek olmaz" demiş. Kararlı. Dışına dönmüş. Yine gülümsemiyor yine gülmüyor ama kararlı, bilinçli, top gibi bütün kendiyle ve amacıyla.

Ana umutlandı o saat. Göğsünün ortasında, mevsimsiz bir asma sürgünü oluştu. Gizledi onu şimdilik, ne olur ne olmaz. Kimseye göstermedi.

Açlığın üçüncü haftasında çocuk konuşmakta güçlük çekiyordu ama aklı saat gibi. Yüreği sıcak.

Ana o güne dek dememişti, içi kan ağlasa da dememesi gerektiğini düşünüyordu: "Öleceksin çocuk, ölmemelisin. Ne olur vazgeç açlıktan."

Diyemeden ayrıldı.

Dördüncü hafta, endişeyle yaşadığı o altı günün sonunda salt derisi kemiği kalmış bedeni görünce dayanamadı. Yalvardı. Gözleriyle. "Vazgeç oğlum." Ağzından söz çıkmadı.

Yanıtsız kalacağını bekliyordu. Öyle kaldı.

Ve bu, yeni keşfedilmiş bir işkence biçimi gibi, sürdü gitti. Nice görüş. Kırküç gün. O gün oruca son verilmişti ama çocuk ayakta duramıyor. Dal gibi sallanıyor. Dili dolanarak bir iki sözcük ancak söyleyebildi.

Ana, Göğsünün bütün soluğunu bağırarak boşalttı.

"Ölme oğlum, ölme emi oğlum"

Çocuk, feri kaçmış gözleriyle, derisi kemiğine yapışmış yanağıyla, zor aralanan dudağıyla ama o bembeyaz o canlı, o güzelim dişleriyle bir gülüş güldü. Bir gülüş güldü.

Ana onu aldı. Kanadındaki en geniş teleğin altına soktu. Bir top ışık gibi. Uçtu gitti.

Dahi uçmada.

Benim de kollarım bağlı senin kelepçenle
Sağ elim tutmuyor tutmuyor
Yitirdim büyümü, şiirlerim uçtu
Solum yetmiyor

SALIVERİLMİŞ

Üç uzun üç kahırlı üç sevgili yıldan sonra, salıverilmişti. Erimiş, bedeni kendini yiyip tüketmiş. Salt iskeleti ortada. Açlığının yirmibeşinci günüydü. Torbasını topladı sağlamca olanlar. Onu dışarıya bıraktılar. Sürünmeyle eğilme arasında deviniyordu. Bir kolu uyuşmuş. İşe yaramaz. Gözleri ışığını yitirmiş. Orda kollarından tutup, yardımla, "Sebep olanlar. Bırakın, istemem" diyemezdi. Boğazı acıdı, dili zorlandı. Ne tek söz, ne ses. Orda bıraktıkları yerde bekledi sonsuza dek. Sonra babası, abisi gelip aldılar. Kucaklarında taşıyıp arabaya koydular.

Usul usul yemeye içmeye geçti. Bir kaç gün içinde, ayakları üstünde durur oldu. Yürüdü. Herşeyi, herkesi yabancılıyordu. Üç yılda, kendi evinde yerinde bunca değişmenin olabileceğini usundan geçirmezdi. Sıkıntılı tedirgin. Arkadaşlarını orda, içerde bırakıp çıkmanın ezikliğini, içten içe suçluluğunu taşıyarak.

Evde gözünün içine bakıyorlardı. Ne dese elinde, ne istese ağzında. Ama, dehşetle görüyordu ki burda da oluşuvermişti mapusane. "Aman dur. Aman gitme. Aman acele etme. Hele kendine gel, öyle çık sokağa. Ya izleniyorsan?" Anası ağlıyordu:

"Seni bir kez daha alırlarsa elimden, dayanamam."

Nişanlısı, babası, ağbisi.

İliklerine işleyen bir yalnızlığı saklı gizli yaşama zorundaydı.

Dokunsan ağlayacak. Mutluluğunu söyleyemiyor, özlemini gideremiyor.

Çok sürmedi, çıktı sokağa. Söylenen sözleri, verilen yeminleri, ana, nişanlı gözlerinden taşan endişeyi, babanın yeniden filizlenme eğilimi gösteren öfkesini de omzuna vurarak.

Duyuyordu, anaların biriktiği parkları, vardığı kapı önlerini. Oralara vardı. Uzaklarında durdu, yaklaşmadı. "Onlar ne yapmaları gerek, bilirler."

Analar, bir duruşmadan, bir görüşten kanatları düşmüş, yaralı kuşlar gibi çıkıyorlar. Biribirlerine sesleniyorlar.

"Ne duruyoruz, ne duruyoruz, daha ne duruyoruz? Ölmelerini mi bekleyeceğiz? Haydin."

Uçuyorlardı, kentin bir ucundan öteki ucuna, umarsız. Günün çilelerini, yorgunluğunu da biriktire biriktire.

Konuyorlardı bir alana bölük bölük. Kapı önlerine varıyorlardı.

Ordaydılar. O, ülkenin en yüce yapısının önünde. Taşların görkeminden ürkmüş. Sine sine kapıya doğru yaklaştılar. Görevlinin biri koştu. Eliyle, koluyla sesiyle. İtelendiler. Çözüldüler usul usul. Kapıdan uzaklaştılar. Biri, ikisi direniyor, ötekilere sesleniyordu. Güçleri yetmeyince, onlar da başları eğik, ayrılmaya niyetlendiler.

SALIVERİLMİŞ duraktaydı. Herhangi bir otobüse binip herhangi bir yere gitmeyi kuruyordu.

Analar Dağılacaklar. Aklı başından gitti. İki kolunu, o iki güçsüz, o oklava kalınlığındaki iki kolunu kaldırdı. Sallamaya başladı. Çevrelerine sıkıntıyla bakan analar gördüler onu. Tanımadılar. Herhangi bir otobüse binip herhangi bir yere gidecek herhangi biri. Ama durun, onlara sesleni-

yor, bu kesin. Hem de canhıraş işaretlerle. Gerçekten bindi, gerçekten. İlk gelen otobüse. Akşamın ışıkları içinde, camın ardında, ayakta durdu, öylecene. Tüm göz kesilmiş analara baktı. Eliyle, koluyla, dudağıyla işaret etti:

"Orda oturun, oturun. Sakın ayrılmayın, sakın dağılmayın, sakın gitmeyin."

Bağırdı bir ana:

"Sakın ayrılmayalım, sakın dağılmayalım, sakın gitmeyelim."

Durdular. Durma ne söz, yol kıyılarına oturdular. Kentin en görkemli yapısından, kentin en görkemli arabaları, kentin en görkemli kişilerini alıp alıp götürene dek.

Gördükleri her arabanın önüne atıldılar, bağırdılar.

"Oğullarımız kızlarımız ölüyor, ne duruyorsunuz, ölüme engel olun"

Demir ellerle tutuldular, kavrandılar, paltolarından, kollarından çekildiler, itildiler. Ama artık gerilemediler. Dağılmayı uslarına getirmediler.

O zaman, işte tam o zaman görkemli yapının görkemli kapısından görkemli bir resmiyet koşup geldi. Onları sıcaklaştırılmış diliyle çağırıp avlunun içine soktu. Kamu görmesin. İçlerinden üçü beşi, özenilmiş bir incelikle alındı. Önlerine düşüldü. Yapının içine buyur edildi. Üst yetkiliye çıkarıldı. Bi kez daha "sakince" anlatmalarına izin verildi.

Salıverilmiş, bunları duydu. Duyunca sevindi. Öyle sevindi ki, eziklikmiş, suçluluk duygusuymuş, topunu kovacak gücü buldu kendinde. Açtı evinin odasının kapısını. Attı onları dışarı. Annesini öptü, nişanlısını öptü. Bacısına seslendi:

"Ben görmeyeli nece de büyümüşsün kız.

Kardeş benim ölüp ölüp dirildiğimi
Şimdi dıştala sen umursama
Bugün benim başımdaki ağrı
Yarın senin de başında

İlk duraktan biner. Çünkü hep yorgundur. Tutukevine varabilmek içinse altı uzun yol, bir o kadar çarşı, alan geçmek gerekir. Koşup yetiştiğinde otobüs kalkmak üzereydi. Bulduğu tek boş yere oturdu. Soluğu içine sığmıyordu. Kendini geç de olsa toparladığında, çevresine bakmayı akıl edebildi. İkinci alanı, heykeli geçiyorlardı. Yollar çarşılar arı kovanı gibi. İnsanlar, ılık bahar havasının evlerden sürüp çıkardığı insanlar. Ama gök bulut biriktiriyor. Yağmur yaklaşıyor ne yazık.

Otobüs ikinci durağa vardığında herzamanki gibi karşılandı. Kalabalık ve sabırsız. İtiş kakış binmelerle tam yükünü aldı. Eskiydi, zorlanıyordu. O gittiği yerlere, o dağlara tepelere, iki aracın güçlükle geçtiği yollara hangi "yeni" gider.

Ayakta duranlar bunalıyordu. Elleriyle nereye tutunsunlar, gövdelerini artan zorlamadan nasıl saklasınlar bilemiyorlardı.

Onu gördü. Az ötesindeydi. Herkesten daha çok sıkıntıda. Çünkü yaşlı. Bir eliyle önündeki koltuğun arka demirine tutunmuş ötekinde bir naylon torba. Torbanın üstündeki yazıdan belli. (....) Koğuşta yatan (....)'in anası. "O da benim gibi." diye düşündü. Oğul anası. Otobüsün yarısından çoğu onlar gibiydi. Görüşe gidenler.

Ayaktaki ana sıkıntıyla çevresine bakınıyordu. Oturan genç insanlar vardı. Biri, bir teki kalkıp dese "Gel anam, otur." demiyorlar. Ayakta durmak onun için giderek daha dayanılmaz oluyor.

Oturan ana da sıkıntılandı. Gözünü ayaktaki, o kendinden daha yaşlı olandan ayıramıyordu.

İşareti çaktı beklemeden.

— Gel bacım. Gel sen otur. Ben biraz dinlendim.

Öteki nazlanmadı.

—Allah senden razı olsun, nerdeyse olduğum yere çökecektim. Genç olacaklar şunlar. Biri kalkıp da demedi ki, sen yaşlısın, gel otur. Yine bize bizden yarar var.

Bir süre sonra ayaktaki sordu:

— Oğlun hangi davada yargılanıyor?

— Bilmem. Ben bilir miyim hangi davada.

Belli belirsiz huysuzlandı.

Ayaktaki üsteledi yeniden, usuldan çıkıyordu sesi:

— Sağda mı, solda mı?

Oturan ses etmedi. Duymazdan geldi. Öteki yılacaklardan değildi:

— Peki, aç oturanlarla mı birlik, görüşe çıkıyor mu?

Bir arka sırada, kucağında çocukla oturan genç kadın yanıtladı bu soruyu:

— Ben teyzeyi tanıyorum. Bizimkiler orucu ancak ramazanda tutarlar. Ya senin oğlun? O oruç tutanlardan mı?

Bir an şaşkınlık geçirdi ayaktaki. Bu açık saldırıyı ummamıştı. Demek yerini ötekilerden birinin anasına vermiş. Uzun süren açlığın, oğlunun açlığının acısı içinde parça parçaydı. "Yanlış mı yapmışım." düşündüğünden utandı sonra. "Ne farkeder o da ana." Birden konuşma, anlatma isteği duydu. Kim olursa olsundu. Acısını söylemeliydi.

Hastanedekiler, revirdekiler, duruşmadakiler geçti usundan. Öyle çoktular ki, onların ölüm kalım savaşı verdikleri yerde hiçbir şey olmamış gibi yaşayıp giden insanların bulunduğunu unutmuştu.

— Otuz gün oldu bacım bugün. Tam otuz gün. Eriyip gidiyorlar.

— Sebebi neymiş peki, niye bu oruç.

— İnsanca yaşamak istiyorlar yalnızca. Kötülüksüz, dayaksız. Ölmeyi, onurlarıyla ölmeyi seçtiler.

— Töbe de.. Allahın verdiği canı... Bu fikirler eğri fikirler.

Ayak aki acısına eklediği pişmanlığı alıp sustu. Oturan anladı.

— Bakma sözlerime sen. İyi bir anasın. Senin oğlun da iyidir. Ben onun için de dua ederim, üzülme

Pişmanlık eridi gitti aralarında.

— Sizin çocuklar bizimkilere şekerli su neý veriyorlarmış.

Onurlandı, sevindi öteki:

— Doğrudur. Helbet öyle olmalı. İnsan insanın hununa yetişmeli.

İçi ısındı ayaktakinin. Ölecek diye oğlu, eriyip bitiyordu. Yüreği ışıdı. "insan" diye düşündü.

— İnsandır. İnsanda umut vardır umut vardır.

Birlikte indiler otobüsten. Sürgülü kapının önünde ardarda durdular.

Kurt koşarak gelir, koşarak gelsin
Tilki sincise sürünerek
Sürünerek gelsin
Sürümüz ağılda bağlı bağlı da
Umarımız uzaksa
Yola inen sisi benimsedikse
İster kurt gelsin ister tilki gelsin

Önceleri iki haftada bir gelirken, açlık başlayalı her haftaya bindirmişti. Akşam treniyle yolculuk yapıyor. Geceyi çoğu kez uyanık geçiriyor. Sabah, kızının bulunduğu kente iniyor, tutukevine gidiyor. Orda işi bitince geldiği gibi dönüyordu.

Dört haftadır kızını görmemişti. "Ne olur bu hafta açılıverse de görüş, görsem kızımı."

Gelişler, dönüşler, bekleyişler ne denli boşunalaşmıştı. Kendini aptal gibi duyuyordu. Uzun uzun gel. Elinde iki tek çamaşır. Bunca bekle. Bırakıp dön, geriye. Kızı için bu kadarcığın bile bir anlamı olduğunu sezmese, çıldırabilirdi. Baharın henüz kışa ağdığı serin günlerdi. Ürperdi. Kaşına kadar indirdiği gri başörtüsünü düzeltti. İnce mantosu içinde, sanki yeniden, daha sıkı sarınıyormuş gibi, devindi. Bütün duaları okuyordu. Durmadan okuyordu. Ağzının kıpırtısını görsünler istemiyordu ama, engel de olamıyordu. Otuz gün süren açlık aklına gelince onu kovuyordu. Korkuyordu çünkü. Kendine egemenliğini yitirebilirdi. Ağlayabilir, bayılabilir, bağırabilir, yaşına, geçmişine aykırı şeyler yapabilirdi. Kovdu açlığı aklından. Hiç yokmuş, hiç olmamış gibi davrandı. "İyi ki görüşü yok. Çocuklarını gören bu analar perişan" Okudu. Durmadan okudu. Dua iyi geliyordu. Ferahlıyor, güçlendiğini duyuyordu. Adı okunduğunda, elinde

torba, sıraya girdi. Arandı. Kısa, kesin komut sesleri arasında avluya iletildi. Önce gelenlerle birlikte iyice kalabalık oldular. Bir top gibi biribirlerine yapışık, olabildiğince öne yığılmış, beklediler. Bekledi. Dua okumayı sürdürdü. Tam önlerindeki zincir onları görevlilerden ayırıyordu.

Sonra O'nun merdivenlerden inişini gördü. Boylu poslu, yakışıklı. "Tıpkı oğlum gibi" diye düşündü oğul anaları. "Yakışıklı" zincire yaklaştı elinde bir kâğıtla. Ne oldu, nasıl oldu? Ananın biri usulca yakışıklının kolunu tuttu. "Yavrum" diye başlayarak birşeyler söyledi. İtti onu yakışıklı. "Sizin ağzınıza.." dedi. İtti onu. Ana düştü. Ana düştü. Bağıra bağıra ağlamaya koyuldu. "Oğlum, oğlum, oğlum" o orda ölüyor. Ben de burda öleceğim. Benim ölümü kaldırın burdan, dirimi kaldıramazsınız."

Sözler zinciri aşıp gidiyordu, dönüyordu. Bir o yana bir bu yana.

"Siz onları ... dan mı peydahladınız.. Hepsi.. tohumu." yanıt hazırdı.

"Sen tohum bile olamamışsın. Senin hiç baban olmamış."

Başörtülü sıkıldı, kızardı. Ömründe duyduğu en bayağı sözler. İki yandakilere de gücendi, kırıldı. "Ölsem tanrım. Ölsem daha iyi." Uzamasın istedi bu pis tartışma. Yakışıklıya doğru yöneldi, yaklaştı. Ağzını açmaya kalmadan bağırdı ona da.

"Çekil başımdan orospu."

"Aman evlâdım" dedi. "Aman evlâdım. Hafızana kurban olayım. Biz o işi gençliğimizde ananla yaptıydık. Yoksulluktan. Ne iyi hatırladın."

Kendisinden nefret ediyordu. Utanıyordu. Yer yarılsa içine girseydi. İtti anaları iki yana. Dönüp uzaklaştı. En uzakta bir sıraya yığıldı kaldı. Ağzından çıkanları kişiliğiyle tartıtı. Kendine yakıştıramadı. Durdu donmuş gibi. Hiçbir şey

düşünemeden. Sordu sonra, "Ya yanıt vermeseydim. O sözü alıp götürseydim. Taşısaydım ölünceye değin yüreğimde?.. Taşıyamazdın kadın. Götürümezdi yüreğin kadın. Bu onursuzluktur."

Sövmeye karşılık veren öteki anaları anladı. Onlar rahat sövülen yerlerden gelmiştiler üstelik. Geçmişlerine aykırı durmuyordu davranışları.

Bir de kendini tarttı. Kendi davranışını tarttı. "Kötü ettim, kötü ettim." deyip güldü. "Ama bu, kötülerin iyisi. Tanrı bilir ki onursuz davranmak daha da bağışlanmaz günahtır."

Sonra analar adlarını yitirdiler. Alberto'nun anası, Tiko'nun anası, Dolores'in anası diye çağrıldılar. Anaların sevinerek katlandığı tek yitik buydu: oğullarının kızlarının adıyla birlikte anılmak.

Gevşek bir ilişki vardı aralarında. Yıllar yılı, her görüş günü birlikte olanlar, küçük dostluklarını arkadaşlıklarını da orda bırakıyorlar, ertesi hafta yine orda sürdürüyorlardı. Öteki günler dışardaki öteki yaşamın içinde her biri.

Neydi oğullarla oğulların arasındaki? Bilinçler de, bilgiler de sisli. Yeterince bir kavrayış edinilmemiş. Analar, tümü denecek çoklukta analar, kendilerinin dışında oluşmuş, onlarsız oluşmuş bu yeni kentin gezginleri sanki. Görüş günlerinin, duruşma günlerinin belirlediği zoraki duraklarda toplaşıp toplaşıp dağılıyorlar. Her biri bir yana.

Siz buna yılgınlık bezginlik gibi kulplar takabilirsiniz. Gerçek şu: İnsanlar kendileri gerekseme duymadan, hayatları içinde belirmiş bir açıklığa yerleşemeyecek olan ilişkileri kolay benimsemiyorlar. Bir köklü neden gerekli, o zorunlu ilişkileri yüzeysellikten kurtarıp içe sindirebilmeye.

Açlık yüklendi bu görevi.

Kurulmuş alışkanlıkların otağını açlık gelip dağıttı.

Ne yapalım? Ne yapabiliriz? Ne yaparız? Sordular biribirlerine. İlk kez tam ortak bir paydada, söndürülmesi gereken bir yangının korkunç tehdidi altındaydılar. Çocuklar açlığa girmiş. Çocuklar açlığı sürdürüyor. Çocuklar bunda çok kararlı. Çocuklar için ölüm bir tutkuya dönüşmüş görünüyor. Ölecekler. Ölecekler.

"Hadiyin" diye bağırdı en sessiz olanı. Kentin en uzağından geleni. "Hadiyin, durmayın." Varıp kapılarına gidelim.

Toplaştılar. İlk kez o gün, büyük yolların kıyısını göçe girmiş turna sürüsü gibi, teli teleği solgun, yorgun ana kafileleri aldı. Yürüdüler, yürüdüler. Ürkerek toplaştılar koca kapılarda. Biribirlerinin yakınına sığınarak. Ortaya ortaya girerek, sinerek. İçlerinden birkaçına, sözcüklerini iyi dizebilen bir iki kentli anaya güvendiler. "Onlar konuşsun."

İlk bir kaç gün onlar konuştular. Adları alındı, gizli bir tehdit gibi. Açıkça bağrıldı kendilerine. Gözdağları verildi. Umutların, iyilik işaretlerinin alındığı da oldu.

Yürümelerinin üçüncüsüydü. Pat diye patladı konuşucu analardan biri. "Artık ben" dedi, "artık ben kimse adına konuşmayacağım. Hepiniz benim dediklerimi diyebilirsiniz. Neyi yaşıyorsak, neyi olsun istiyorsak, bunu nasıl anlatıyorsak biribirimize, onlara da söylenecek odur."

Çekinenleri ardından itti. Önüne geçti. "Hadi sıra sende", "hadi sıra sizde"

Öfkelendi sonunda onlardan biri. Hem kendine hem kendi gibi çekinenlere. "Hadiyin uşak, bizim ağzımızda dilimiz yok mu, tanrı niye vermiş onu bize?"

Başörtülerini düzelttiler. Yürüyüp gittiler yeni sözcüler. En uzun konuşanlar onlar oldu. İnip geldiklerinde kalabalık gülüştü. "İyi ki çekingensiniz. İyi ki söz bilmiyorsunuz."

Yırttı yüzlerce dizesini
Çekti duyulan şiirlerinden adını
Sildi şiire dönüşen sözleri
Yüreğinden

Kendi bedenine tutkunlar ey
Kendi aydınlığını sevenler ey
Yorgan gibi bürünüp geceyi
Kendi sıcağında uyuyanlar
Bu nedir bu nedir, bir gencecik ozan
Yazdı ama size değsin istemedi
Sizi değmez gördüğündendir
Reddetti güzelim şiirlerini
Sizi reddetti

Bir evde oturmuştuk eskiden. Apartman denilen kül rengi yığınlarla örülü bir sokakta. Yer katındaydık. Küçük bir balkona açılırdı odan. Çalışan ana baba, okuyan çocuklardan kuruluydu evimiz. Biz de apartmanlar gibi, gereksinmeler sonucu, kuru bir yaşamın avuçlarında bozarıp kararıp duruyorduk. Çiçeğe yer yoktu acelelerde telâşlarda geçen ömrümüzde.

Sen sarmaşıklar üretmiştin. Azman fasulyeler yeşertmiştin. Pencerenin demirlerine sardırmıştın. Bütün bir yaz yemyeşil durmuşlardı orda.

Anımsıyor musun? Küçüktün. Köpek yavruları toplar sokaktan, büyütürdün. Öyle çabuk, öyle güzel büyürlerdi ki, kimse anasız diyemezdi onlara. Kardeşlerinle, ana baba olurdunuz.

İçeri düştüğünde tohumlar istemiştin. Hücrende çiçekler büyütmeye. Çaresizlik, olanaksızlık tanımadın. Büyüttün onları.

Yılanını anlatmıştın. İki yıl mı kaldı seninle. Daha mı fazla? Sütünü paylaştın onunla. Arkadaşlık ettin. Yalnız bırakmadın. Sonra, sözünü artık etmez olduğunda, sezmiştim birşeyler gelmiş yılanın başına. Salıverilen bir arkadaşına sormuştum. Anlattı. Kurallar. Yasaklamışlar yılanını. Söz almışsın, öldürmeyeceklerine dair. Ne oldu sonrası? Ne sen bilebilirsin, ne salıverilen, ne ben.

Sonra, çiçeksiz ve yılansız bırakıldığın, ellerin dizine yapışık, gözlerin karşı duvara dikili, kıpırtısız yaşamak zorunda olduğun, kimseyle tek sözcük konuşamadığın o uzun günlerde ne yaptın? Hatırla. Kendi beyninin içinde yolculuğa çıkıyordun. Her istediğin yere gidiyor, her istediğinle görüşüyordun. İstediğin hayatı oracıkta kuruveriyordun. İlişkiler varediyor, onları kesiyordun. Canının istediğini yapıyordun.

Özgürdün. Dışarda olduğundan daha özgür. Sonsuz, kısıntısız, kesintisiz bir özgürlük.

Bana öyle söylemiştin. İnanmıştım. Senin gücüne, direncine inanmıştım. "Benim oğlum yıkılmaz"

Şimdi de öyle düşünüyorum. Yıkılmaz benim oğlum. Küçük sevgiler miydi önce yaşadıkların, yoksa içerde oluşundan mı bu kadar tutkunu oldun, bu kez sevda seni nece yaraladı. "Dostun gülü yaralar gibi"

Yiğittir, dayanır her acıya her yoksunluğa da, bir sevdadan sarsılır. Sıcağa gösterilmiş kar gibi, buz gibi erir gider.

Aylarca sustun. Aylarca yüzün açılmadı. Gülmedin, gülümsemedin. Yemedin, içmedin. "Ben artık yaşamıyorum" diye yazdın mektubunu. Ben de eridim seninle. Ben de öldüm. Ama inancımı hiç mi hiç yitirmedim. Eser bir yel, yağar bir yağmur, alır götürür seni inciteni, yüreğinden. Demedim. Diyemedim. Dedim ki, gün gelir o geniş yüreğinin içine siner sevdan da. Acıların gibi. Senin bir parçan olur. Ama susar tedirgin etmez seni artık. Toplarsın dağıttıklarını. Yüzünü yüzüne bedenini bedenine yakıştırırsın. Sen sen olur bana yeniden gülümsersin.

Sana demedim mi?

Ben oğlumu tanırım demedim mi.

"Sanıklar getirildiler." Saçsız başları ve gri giyecekleriyle yerlerine oturdular. Ağır bir hastalığın, iyileşme dönemine yakın, insan bedenine verdiği görünüşü almıştılar. Hepsi. Yel hızlıca esse uçup gidecek hazan yaprakları. İnce, yorgun, solgun. Devinimlerini yoğa indirmiş gibiler. O kıpır kıpır yerinde duramayanlar, o kaşla göz arasında başlarını arkaya çevirip ailelerine bakıp, gülenler bu duruşmada başları önlerinde. Olup bitenin izleyicisi bile değiller. Artık tek bağları kalmış, o da ölümle aralarında. Dirimsel bağları koptu kopacak.

Analar, eşler, öteki yakınlar izleyici sıralarını dolduruyorlar. Duruşma, tutanak, tanıklar, ara kararları kendi kendine yürüyüp gidiyor. Sanıklar ve aileler olmaksızın. Onları bu duruşma süresince mahkemede olup bitenler ilgilendirmiyor. Sanıkların ilgisi, yapacakları suç duyurusunda. Cezaevinde olan biteni, ayağa zorlukla, tutuna tutuna kalkarak, üç beş sözcükle anlatıyorlar Ölüm orucuna girmelerine sebep olanlar hakkında suç duyurusunda bulunuyorlar. Duyuruları tutanağa geçsin istiyorlar. Mahkemeyle biitün ilgileri bu. "İstemlerinin reddine"

Ailelerin tek ilgisi, oğullarının kızlarının sağlığına. Açlıktan ölmemelerinin çaresi? Yanlarında

küçük şeker paketleri getirenler var. Çocuklarına eşlerine şekerleri ulaştırmayı başaranlar oluyor. Seviniyorlar. Sanki oncacık şeker yıl azığı olacak.

Yıllardır her duruşmayı sessizce izleyip yine sessizce çıkıp giden bir ana da heveslendi. Ürkek mi ürkek, saygılı mı saygılı. O da karamela paketleri aldı. Önlere oturdu. Kolladı. İlgilerin bir noktada yoğunlaştığı anları ama beceremedi bir türlü.

Çocukları getiren görevli. İyi yüzlü. Yüreğinde insanca özler taşıdığını davranışlarıyla belli ediyor. Çocuklara bakarken yüzü acıma duygusuyla doluyor. Gözüne kestirdi onu ana. Avuç içi büyüklüğünde şeker paketlerini onunla ulaştıracak.

Duruşma bitti. Yaklaştı ana tutukluların çıktığı kapıya doğru. Uzattı elindekileri. Bir kaç sözcükle isteğini belirtti. Doğrudan kendisine başvurulmuş olmasından dehşete düştü görevli. Herkesin gözü önünde. Yargıçlar, avukatlar, herkes ordayken. "Hayır" dedi. "Olmaz" dedi. Yüzündeki yumuşak, insancıl anlatım ağzından çıkana öyle aykırı duruyordu ki, ana öfkelendi. Bunca yıl hiçbir şeye öfkelenmeyen, öfkeyi aklına getirmeyen, sabırlı, sessiz ana. Öfkesini yüreğinde gizleyemez oldu. Bağırdı, herkesler ordayken. Savcı, yargıçlar, avukatlar, çocuklar, aileler. Bağırdı. "Vermeyin. Yemesinler. Ölsünler. Ölsünler. Ölüm bir onlara değil ki. Herkes ama herkes ölecek. Niye bilmezsiniz bunu, niye bilmezden gelirsiniz?" Sesi çın çın. Her çınlayışta cesareti arttı. Dönüp söylediklerini, söylemediklerini bir daha söyledi.

O sinek uçsa kanadının sesi duyulan salonda o yargılar dünyasının egemenleri, o kaş çatanlar, o azarlayanlar, o cezalandıranlar, onlar bembeyaz kesilmiş yüzleriyle taş gibi oturdular, kaldılar. Tek söz demediler. Ana anladı ki, çocukların hayatı hiçe sayan davranışlarından yansımış ne varsa, salona, kürsüye, sanık tanık izleyici ilişkilerine egemen

olmuştur. Hiç konuşmadığı, hiç karşılaşmadığı, duruşma salonunun dışında görmediği, göremiyeceği yargı güçleriyle arasında gizli bir uzlaşma, antant oluşmuş.

İsteseler esip yağıp gürleyip azarlarlar onu. İsteseler atarırlar kapının dışına. İsteseler tutuklarlar, saygısızlık yaptı diyerek. Hiç biri olmadı bunların. Ana, yüreğinde birikenleri, bir solukta, kırık dökük boşaltıverince hafifledi. Çıkıp gitti. O, kapıları başka kapıları aşıp giderken, kürsüdekiler sonsuza değin, bembeyaz yüzleriyle ve taş kesilmiş, öylecene kaldılar.

Çünkü ana o duruşu belleğine kazıdı hiç çıkmamacasına.

İlahi onmasın ondurmayanlar
İlahi gitsin gelmesin bir daha
Yelin yetmediği boğunuk günler

Sansamaya'da kaç kapılı bir doğu kentinin varoşlarından, uzak yakın köylerindendiler. O onüç anayı birleştiren olay, oğullarının, kızlarının, gelinlerinin mapusluğu değildi. Açlık grevi de değildi belki. Çünkü onlar, neler olup bittiğini anlayamamışlardı pek. Anlayamazlardı da. Dünya onlara uzanıncaya değin kat kat örtülerden, yasaklardan geçmek zorundaydı. Hep suskun hep zayıf hep boyun eğen olmuşlardı. Beyler, ağalar, babalar, kocalar, oğullar.. Bunca katmandan geçip onlar dünyaya ulaşsınlar olası mı bu? Katların katmanların ötesinde, görünür görünmez çitlerinin, telörgülerinin içinde kurmaca dünyalarına açmışlar gözlerini. Onu bellemişlerdi. Yok başkası.

Erkekler.. Onlar giderlerdi. Öteki dünyanın işaretlerini üstlerinde, başlarında, bakışlarında, davranışlarında, dillerinde hele dillerinde taşıyıp getirirlerdi. Anlattıkları öyle masallardı ki, büyülerdi kadınları. Saçları, dudakları, giysileri, paraları, buyruklarıyla dişiler de vardı bu masallarda. Adları, sanları, onlara boyun eğen erkekleri vardı, tövbeler olsun.

Sonra bir gün alfabe, defter, kalem, okul, öğretmen ve yazı ulaştı. Katmanları aşarak. Kızlar, göstermece de olsa, oğullarla birlik durdu. Eşitçe

durdu. Yarıştı. Daha neler neler oldu. Katlar, katmanlar bozulmaya, incelmeye durdular. Onarılması güç yaralar aldılar. Delinip eriyip yokolmaya yüztuttular.

Analar tedirgindiler. Her delikten aralıktan amansız giriyordu dışarının yeli. Esirgeyen bağışlayan tanrıları vardı bir. Güvenilecek tek o vardı. Son yıllarda ona da bir hal olmuş gibiydi. Görmüyor muydu, duymuyor muydu? Niye onarmıyordu bozulanları. Analar alıştıkları gibi, kovuklarında kalamazlar mıydı?

Kalamadılar.

Oğullarını kızlarını mapusanelere sürüp götüren yel, duymazdan görmezden gelinemez bir sertlikle esiyordu. Önüne kattı onları da. Oğullarını, kızlarını, gelinlerini görmeye vardılar. Haftada, onbeşte. Emiri, demiri, yasağı, zoru bilir oldular.

Dış dünya onlara ilkin, silahla, ölümle, kanla dokunmuştu. Kendini tanıtmıştı, Acıyla eğitildiler.

Kaç yıl, kaç kez kentin surlarından, sur kapılarından geçtiler. Kaç yıl taş duvarlar, beton duvarlar dibinde demir kapılar önünde çömelip oturdular. Kaç kez sıralara girdiler, ellerinde kimlikleri. Adları söylendi. Uzaktan gördüler oğullarını. Öteki kentlerdeki mapus analarından ayrımları kalmadı pek. Bir tek şey: Çok, ama pek çok yoksuldular. Çağımızı, önceki çağları, deriyi naylonu plâstiği geçip, maden devrine, taş devrine gitmemiz gerekirdi bu yoksulluğa ulaşabilmek için.

Çoğunun ayakları çıplaktı. Çarık da naylon da tanımamıştı bu ayaklar. Size yemin mi etmeliyim? Başka nasıl inandırabilirim, ayakları çıplaktı.

Başkentin garında doğu treninden indiklerinde de yoksulluklarıyla birliktiler. İkisinin ayakları yine çıplaktı. Kışın bahara döndüğü havalar. Bulup buluşturup eski kundura da olsa giyebilmişti ötekiler. Bu ikisi çırılçıplak.

Doğu kentinin mapusanesi ünlüydü. Kuş uçurtmaz. Söylentiler alıp yürümüştü. Kulaktan kulağa. Baskı, işkence, dayak zulüm başedilmez olunca, ölüm oruçları başlamıştı. Günler geçmiş, içerdekiler güçten düşmüşlerdi. Sayrılarevine taşınanlar vardı. Ölüm kimilerinin başucuna yerleşmişti. Ecelsiz ölüm.

O gün birleşti analar. Ellerinde dilekçeleri. Bulup buluşturup binmişlerdi. Bildiklerine haber etmişler, karşılanacaklardı.

Analar indiler başkentin istasyonuna. Yürüdüler ve yürüdüler ve yürüdüler. Başlarını sırtlarını ayaklarını düşünemeden. "Uzaydan" diyemem, uzaydan gelenlerin iki dirhem bir çekirdek çakı gibi görünüşlerine koşullandık çünkü. Zaman gerisinden gelmiş yaratıklar gibi.

Yürürken yürürken dilsiz olanlar dillendi. Sessiz olanlar seslendi. Öfkeyi tanımayanlar bağırdılar bağırdılar.

"Yetişin, kurtarın ölüyor oğullarımız kızlarımız"

Tanrı suskundu neden? Onaylamazdı hayır hayır onaylamazdı. İnsanların bilmediği bir vakti bir saati bekliyor olmalıydı. Ama anaların vakti yoktu, hiç yoktu. Tanrı susuyordu. Büyük kapılar kapalıydı. Yetkililer susuyordu. O kapıdan ötekine top gibi fırlatılarak dolaştılar.

Daha ikinci gün telgraflarla duyurdu kendini ölüm. Ölüm yaşın kara gelsin.

O ayakları çıplak anaların ikisinin de oğulları gelinleri ölmüş. Sonra başkaları, başka oğullar. Gök ekinler gibi. Yunustu, bir o, yüreği göğnüyenleri gördü.

Analar geriye bedenlerini değil, küllerini taşıyıp götürdüler. Katları katmanları aşarak ulaştıkları masalların düşlerin dünyasından alacaklarını almışlardı. Dönüp gittiler. Giderken bir armağan bıraktılar.

Öfkeyi, kini, ölçüsüz acıyı karıp, dolaşıp gezdikleri yolların kıyıcığına, betonun toprakla birleştiği yerlere ektiler.

KARGIŞ.

Temeline kargış tohumları işleyen bu yapılar onar mı?

Kargış ondurmaz. Gelir bir gün.

Sözünü sana yakıştıramadım oğlum.

Evet. Onca yıldır orda. Güneşin doğuşunu, batışını izleyemeden, yıldızlı gökyüzünü göremeden. İki adımda tüketilen bir mekânda. Yargının kesmediği, aklın alamadığı bir cezayı yaşıyorsun. Ceza denilen kavramın, olgunun tüketilebilir bir olgu olduğu bilinir. Yasalar öyle yazar. Hukuk öğreniminden geçenler geçmeyenler onu öyle tanır. Ne kadar yanlış. Asıl ceza o yasalara yazılmayan. Öğretini yapılmayan. O tüketilmez, üretilir. Kimsenin üretmesine gerek olmadan, kendi kendini üretir.

Örnek mi? Çorapları ördürüp, ayağınıza verenler elbette iyi niyetliydiler. Resmiyetin iyi niyetinden kimse kuşkulanamaz. Ve de kuşkulanmamalı. Siz onları kullanmak istemediniz. Neymiş giyilemezmiş. Korkunç terletirmiş. Üstelik kurallarda da yokmuş bu çorapların yazkış giyilmesi.

Sen sen ol şunu iyice öğren. Uymaları için kuralları yapılmış kişiler, kuralların sözünü ettikleri, hele hele ona sığınmak istedikleri an, kural dışına düşmüş sayılırlar. Çünkü, kurallardan sözetme hakkı olanlar, onu yapma hakkı olanlardır. Susup, denileni yapmış olsaydınız önceden, başınız ağrımazdı. Bugünlere "susarak" geldiğiniz üstüne söylentiler var. Bu da doğal. Çünkü, susan biri de

tedirginlik kaynağıdır. Öfke verir. Susarak ne demek istediniz yani? Sabrımızın derecesini mi göstermek istediniz? Avuçlarınıza (söylentiye bakılırsa) copla vurulmuş, günde birkaç öğün. Değişmemiş bir şey. İtilip kakılmışsınız. Değişmemiş. Daha çok dövülmüşsünüz. Değişmemiş. Ama onlar da insan. Sinir diye bir şey var. Usanç diye bir şey var. Doğrusu, onların yerinde kim olsa, aynı tepkiyi gösterir. Tepkisizliğe karşı, tepki.

Yani ne yandan baksak haksızsınız. Haksızlığınızın kanıtı mı? Ne kadar açık. Orda, o mekânda olmanız elbette.

Yaşlanmışım oğlum, sözü onca dağıttığıma bakılırsa. Ha, ne diyordum? Siz o çorapları kullanmadığınız an, kural dışına düştünüz. Kurallardan söz ederek bir daha kural dışına düştünüz. Kural içindeyken neydi önlemler. Cop, itekleme, sopa filân.. (Onur kırıcı pek çok başka davranışın da dökümü yapılıyor. Geçelim.) E, kural dışına düşmüş olanlara da aynı yöntemler uygulanmaz ya. Elbette daha etkili olanlar bulunmalıdır. Yine de dışardan ithal edilmedi bu yöntemler. Üstünüze köpek salınması mı? Bakma o köpeklerin soyunun bilmem nerden geldiğine sen. Kendileri öpöz yerli öteberiyle beslendiler. İyi bakılıp büyütüldüler nemelâzım. Gün gün gördük gözlerimizle. Duruşmalarda uyduruyorsunuz düpedüz. Tutanaklara da yazdırıyorsunuz. Sizin o bidamlacık avuç etiniz, yanak etiniz onları beslemeye yeter mi?

Kanlı çamaşırlarınızıysa, sayın yetkili açıkladı bir güzel. "Hadi canım, siz analar da oğullarınız gibisiniz. Bikere kan oğullarınızın olsa, içerden çıkmaz."

Neyse, "İkna edilmeniz" gerekiyordu. "İkna edildiniz" Edildiğiniz gibi dursanız. Ne demeye boyuna kurallardan sözedersiniz? Siz sözettikçe cezanız ürer. Hem enine, hem boyuna.

Sonra da ben garip, ya gelip göremem seni, görüşün yasaklanmıştır. Ya da yine göremem seni; Çünkü, incelip azalıp tortop olup, görüş yerinin dibine düşmüşsündür.

Cezadır, kendini üretir dediydim. Öyle üretir ki seni aşar. Bu, kitapların yazmadığı cezanın bir yanında da aile. Bizler. Görüşlere gelmeye hakkı olanlar. O nişanlıları, sevgilileri, başkalarını saymıyorum. Onlar cezaların bir ucundan bile tutmaya ehil değildirler. Onlar hiç görüşemezler. Biz, ceza kapsamına girebildiğimiz için mutlu sayılmalıyız.

Bunca yıl orda yatan, bunları bunları bilmeli. Bilmeli de öyle durmalı.

"Görüldü" kimi özlediğimiz
Neyi sevdiğimiz, istediğimiz "görüldü"
Öfkeliysek hangi dağlara vurup
Kederliysek hangi suları izlediğimiz
"Görüldü"
Selamımız ve dikenlerimiz

İçimizde, derinde
Derin denizlerin yaslı göllerin dibinde
Bir umumuz vardır sileriz
Parlatırız gece gece
Damgasız işaretsiz

Onu ayırmışlar. Çevresini kuşatmışlar. Duvarlar duvarlar, telörgüler, demirler, kilitler içine almışlar. En uzak duvarla arasında üç adım var mı? O penceresiz duvarları o beton avluları o dar koridorları, demirleri bir gün aşacak. Bundan kuşkusu yok. Yıllar mı geçmiş, dayanır.

Bir şeye hiç dayanamıyor. Sevdasız yaşamaya. Aç, susuz, uykusuz nelersiz olabiliyor. Bunu kanıtladı. Sevdasız olamıyor. Kendi kişiliği içinde çözemediği bir o var. Sevdanın öte ucu canlı değilse, biliyor, bu uç da çürür dağılır. O ucu da diri tutabilmeli.

Sevda ona verildi. Dışardan. Günün birinde. Bu kendisine verilen en değerli, daha doğrusu en yaşamsal armağan. Şimdi geri alınmak mı isteniyor. Gerilere çekilmek, soğutulmak mı isteniyor? O hiç birine razı değil. Sürmeli sevda. Can bahasına da olsa.

Sezgileriyle, yaklaşan yıkımı görüyor. Dokunamadığının, doğrudan ulaşamadığının sönmekte olduğunu görüyor. Kimseler yardım edemez. Bir kendi. Nasıl engellemeli bastıran sel sularını. Nasıl engellemeli ki silip süpürmesin o en değerli olanı. Sevdaysa solmak için bahaneler arıyor. Biriktirilmiş sevgileri istiyor ondan bir bir. Bir yakına, bir dosta,

bir kardeşe, bir arkadaşa duyulanı. O katlanır çaresiz. Sevgilerinden geçiyor. Onları yok sayıyor. Önce azar azar sonra hepsini. Özenle siliyor anayı babayı. Özenle siliyor dostları. Yoksadıklarıyla besliyor sevdayı. Sevdaysa giderek, dev gibi aynı, daha çok baş istiyor. Bir kendi kalmalıymış.

O hepsine razı. Tek bir ilgi bırakmadan hepsini kurban ediyor. Oyun gizli oynanmıyor. Oynanamaz. Yakınların, dostların acılarından kopan sesleri de alıp iletiyor sevdaya. Sevda utku çığlıkları atıyor.

Kimseleri görmek istemiyor. Kimseleri görmüyor. Kimselere yazmıyor. Ve onların kendisine yazmalarını yasaklıyor. Yalnızdır işte. Korunmasız, savunmasız. Sevdayla karşı karşıya, iç içe. Sevda, o çekildiği yerde, aradabir yalnızca yakınmak ve istemek için uzanarak, umutsuzluk sinyalleri salıvererek duruyor. Dursun, Yeter ki yitmesin.

Bir gün, sunacak başka bir ilgi, başka bir can kalmayınca, kendi canını sunuyor. Can, yemiyor, içmiyor, uyumuyor. Tütünle dağlanarak. İnce, ipince.

Sevdanın umutsuzluk sinyalleri salıvermediği günler de oldu. Bir selâmdan bir haberden yüzünü gösterdiği günler. O bağı yakaladığında bırakmıyor, ardından koşuyor uzun süre. Çiçekler serpiyor geçeceğini umduğu yollara. Oyunun bu yüzü, umuda dönük yüzü işte, yeniden diriltiyor onu. Öle dirile geldi şimdilere. Daha gider.

Güz Fotoğrafları

Bir yerlerde sürgit yapılan bir şeyler
Kımıldamaktadır
Bitenleri vardır, durur orda, olduğu yerde
Çekilmeyi bekler ya da resimlenmeyi
Öyle sanılır
Güzün bir yanında o çini soba
Kendini kaçıran mavileriyle
Öte yanı yağmur
Bitmiş ve fotoğrafı çekilmiş bir kuzineyse
Kış mutfağında
Hiç de sessizce durmuyordur
Çünkü açık pencereden girmiş
Girmeyle birlikte kendini
Duvardan duvara çarpan
Bir çok dövme kuşu izliyordur
Kanatları gagaları kanıyor

Bir de seni seviyorum fotoğrafı
Neden sen yoksun içinde unutmuşum bunu
Atmışsın kendini çerçeveden dışarı
Kurşun gibi ağıp göklerimize
Süssüz ve katkısız kendin olarak
Dönüyorsun
Yaşıyor böylece seni seviyorum fotoğrafı

Akşamlar serindi üşürdük, değil de
Öteki
Onun ardındaki
Kırığım ve yaşlıyım nasıl onarsam kendimi
Bir de saklanmak var kırılan yerlerden içeri
Yırtarım, görmesinler

Ne yapsam onmuyor ne yapsam
İyi çıkmıyor kendiminki

Üç yaşındaydın. A.. da Camiyle cezaevinin arasında bir görevli evinde oturmuştuk. Tek katlı. Salon mu sofra mı, uçsuz bucaksız bir mekânın iki yanında karşılıklı odalar. En uzakta, dışkapının karşısına düşen yanda mutfak. Yaz sonuydu o vardığımızda. Akşamüstleri üşürdük. Ben, sen, kızkardeşin. Mutfağımız dünyanın en güzel yeriydi bizim için. Orda otururduk en çok. Gündüz usul usul yanan kuzineyi akşamüstleri harlandırırdık. Dördüncü kişi miydi kuzine? Değil. Birinci kişiydi. Çünkü onsuz edilemezdi.

Mutfaktan arka bahçeye açılan dar kapıyı, otlarla kaplı, bakımsız güç bahçesini, ortasındaki tek armut ağacını ansımsıyor musun? Duvarları yıkılmıştı bahçenin. İnsanlar gelir geçerdi içinden tek tük. Armuda uzanırlardı. Koparırlardı. Bu meyve hırsızlığının tanığı olmuşsak birimiz, seslenirlerdi: "Gök hakkıdır, almamak olmaz." Sık sık dışarı kaçardınız ikiniz. Bahçeye. Oynayıp dönerdiniz. Üstüne yoğurt ya da yağ sürülmüş, şeker ekilmiş ekmeğinizi, bir parçacık meyvanızı yemeye.

Kasaba yüksekti. Yaylanın akşamı erken olur. Ürkerdik üçümüz de karanlıktan. Orda mutfakta kilimin minderlerin üstüne oturup beklerdik. Dün vada kimselerin duymadığı masalları anlatırdım

size. "Çok komik" derdin. Birbuçuk yaşındaki bacın yinelerdi, "çok komik". Gülüşürdük. Ürküntümüz geçerdi. Babayı beklerdik. Bekleyişlerin üç karanlık uzadığı olurdu. Günlerin ve gecelerin sonunda, çoğu kez beklemediğimiz bir anda baba'nın geldiğini görürdük. Öncesinde, arabasının ya da atının sesine karışan sesini duyardık. "Yaşasınnn." Köylere giderdi.Köylerden dönerdi. Biz orda öylecene beklerdik. Üçümüz. Köyde olmadığı günler, akşamüstüleri üçümüzde de yükselen bir şeyler olurdu. Gerilim değil. Heyecan değil. Tek başına sevinç ya da bir başkası değil. Tümü karışık. Olmamış, olmayacak, ilk kez bizim başımıza gelecek birşeyi beklerdik. Üçümüz. Üçümüz öyle yalnızdık ki.

İnsanlar vardı. Komşularımız vardı. Aysel vardı.

R'leri söyleyemezdin. Hadi hadi karşı çıkma bakalım. Kanıtı var elimde. Aysel Zafer'i getirirdi yanına. Onunla oynardınız. "Zafey" derdiniz ona ikiniz de. Zafey'se, evlerde tutulması mümkünatsız bir ufaklık. O geldi mi yaza kışa bakmadan dışarlara uçardınız.

Aysel bana hayatını anlatırdı. Gencecik, güzel sağlam yapılı, sarışın. Anadolu'ya uyarlanmış trak göçmeni.

Kar yağdı mı günlerce yağardı. Yolları silerdi kar. Don bastırmadan kapılardan kapılara kanallar açardı erkekler. "Temel"lerini alıp ava giderlerdi. Tavşan avına. Sen de kaçıp giderdin, üç yaşında. Elinde sapanınla akşamüstü yarı donmuş çıkar gelirdin. Coşkulu av öyküleri anlatırdın. Kuzinenin başında.

"Hani vurdukların?" sorardık şakacıktan. "Vurmadım ki vurmadım ki" bağırırdın. "Tuttum ellerimle, sevdim birazcık, bıraktım."

Sonra bir başka kasabada ortaokula başladığın günlerde öğretmenlerinden biri, seni en çok seveni,

sözünü ederdi. "Bir yavru karaca gibi o duvardan bu duvara atlayıp geziyor." Sonsuz bir özgürlüğü yaşadığını, yasağı, kendine yakıştırdığın davranışlarla, sevimlilikle aştığını, sana kıyamadıklarını "dur" diyemediklerini anlatırdı.

Kocaman kahverengi gözlü bir karaca mıydın ki gerçekten, nedensiz temelsiz avladılar seni?

Aynı dille konuşuyor
Aynı dili konuşmuyoruz

Kara, hafif dalgalı saçları, oval esmer yüzü, çarmıhtaki İsa anlatımının çeşitlendiği bakışları, düzgün bedeniyle, özenilmemiş izlenimi alabileceğimiz ölçüde özenilmiş giysisiyle karşımızda. Şimdi, çağdaş bir ermiş görünümünde. Bu görünümünü öyle doğal taşıdığına bakılırsa, çok kullanmış, alışmış olmalı.

Onu yirmilerden bu yana tanıyorum. İsterse şeytanı da oynayabilir, öyle yetenekli. Sık sık bazı işlerde, bazı görevlerde, bazı konumlarda karşılaştık. Karşılaştık değil de karşı karşıya geldik desem daha doğru olacak.

Mesleği, daha doğuşuyla seçilmişti. Seveceği, beğeneceği şeyler de öyle. Bin yıldır evliymiş gibi duran bir kızla evlendi. Bin yıldır evliymiş gibi durdular. Hiç çocuk olmamış gibi çocukları oldu. Herşeyleri seçilmiş ve planlanmış. Kızının yüzü, karısının yüzüne benziyordu. Solgun, dirimsiz. İnsanı herhangi bir anlam yükleme eziyetinden kurtaran yüzler. Oğlu azıcık kendine benzer gibi dursa da, uh, ne boy ne bos.

"İsterse şeytanı da oynayabilir." demiştim. Ezberden değil. Çünkü onu iki kez de şeytan rolünde gördüm. İkisinde de elinde yönetim yetkisi vardı.

Meslek örgütünün başkanıydı birinde. Eşyası antika izlenimi veren, özenle döşenmiş bürosunda, kendinden yaşça pek genç olmayan ama mesleğe girmekte gecikmiş, yoksul bir arkadaşını azarlıyordu. Yeni pabuçları halıya gömüle gömüle. Ağzını doldura doldura.

"Nasıl yaparsınız bunu? Hiçbir yerde çalışmadığınızı bildirip staja başlamışsınız. Araştırdığımızda, çalıştığınız anlaşıldı. Savunmanızda ne yazacaksınız, merakla bekliyorum."

Son cümlesindeki alay olmasaydı stajyer meslekdaşı hemen oracıkta durumu açıklayacaktı. Bu yüzden gelmişti zaten görüşmeye. Diyecekti ki:

"Ben bildirimimi yaparken gerçekten hiç bir işte çalışmıyordum. İki ay öncesine kadar. İki aydır, geçim zorlamasıyla bir işe girmek zorunda kaldım. Stajım bu günlerde bitiyor."

Hiç bir şey söylemedi. Alnına şeytan eli değmişçesine ürperdi. Çıktı gitti ordan. Bitmesine bir kaç gün kalan stajını yaktı. Savunma filân yapmadı. Çünkü onu sorgulayacak kişiliği görmüştü. Bu kişilik onu yargılamayacak, yaralayacaktı. Bir şeytanın, hakkında karar vermesi katlanılmaz geldi. Unuttu stajı, unuttu mesleği ve geleceği.

"Beklesin" dedi. "Daha çok bekler kendimi savunmamı.

Ne yazık ki, kesişecek karşılaşacak yolların insanıydık. Kaçınılmaz karşılaşmalarımız oluyordu. Her karşılaşmada daha bir incelmiş buluyordum şeytan yüzünü. Çok saygıdeğer bir kurumun yöneticisi olduğunda da gördüm onu. Siyasaya girişlerini, yükselişlerini uzaktan izledim. Karşılaşmam gerekmedi. Çünkü ben siyasanın dışında duruyordum.

Şimdi yazıları, bildirileri çıkar basında. Ülkede hakkın da hukukun da sahibi oymuş gibi konuşur.

Tartışılmaz otorite. Baya da iyi şeylerdir söyledikleri. Yazılarının ardında, çarmıhtaki İsa yüzü.

Merdivenin alttan üçüncü basamağında duruyor. İçeriye almamış kimseyi, ayaktan savacak. Anaları dinliyor.Kalabalık içindeyim, bir kıyıda. Orda olduğumu bilmesin isteyerek, ağzımı açmadan izliyorum. Oynuyor. Acılı anlatımlarda, gözlerindeki çarmıhı daha bir belirginleştiriyor. Bütün insanî davranış biçimlerini, yumuşaklığı kullanarak anlatmaya çalışıyor ki, elinde yetki yoktur. Birşey yapamayacak, yardımcı olamayacaktır.

Dona Maria öğretmen, ağzı lâf yapar. Diyor ki:

"Bunları böylece nasıl söyleyebiliyorsunuz? Bu kadar çaresiz olacağınıza inanmıyorum. Çağdaş yaşamda muhalefetin yapacağı çok şey vardır. Bunların en azı, eleştiri getirmek, soru sormaktır. Şöyle önemli bir olayı yaşayan, açlıktan ölme noktasına dayanmış bunca genç insanı yok mu sayacaksınız? Baskıyı, işkenceyi yok mu sayacaksınız? Ölümlere seyirci mi kalacaksınız? Bu çocuklardan biri, birkaçı sizin yakınlarınız, çocuklarınız olabilirdi. Kendinizi bizim yerimize koyun.

Soğukkanlılığını yitiriyor birden. Kızara morara öfkeleniyor. Yok oluyor çarmıhtaki İsa anlamı gözlerinin ve sözlerinin. O bildiğim tanıdığım şeytan, yüzüne de bedenine de gelip oturuyor. Bağırıyor:

"Benim çocuklarımın sözünü ağzına nasıl alabilirsin sen. Benim çocuklarımı onlarla, içerdekilerle nasıl karşılaştırabilirsin. Tanrı korusun. Hiç bir zaman onlar gibi olmaz, olamaz benim çocuklarım."

Nerdeyse tu tu deyip tükürecek. Nerdeyse tahtalara vuracak nazar değmesin diye. Unutmuş muhalefeti oynadığını. İçten içe bildiği yerini kibirle, azametle açık ediyor.

Şaşırıyor analar ilkin çok şaşırıyor. Yüzüne bakıyorlar biribirlerinin. "Yanlış biriyle mi konuşu-

yoruz? Olamaz bu. Şunca yıldır adı namus defterinde yazılı. Güvenilen, övülen. Yanımızda sayılan."

"Tanrı karşısında" diyor Maria öğretmen, "ayrımı mı varmış insanların. Tanrıyı da mı tapuladınız? O da sizin gibilere çalışacak, acı görmeyecek sizin çocuklarınız bizimkiler gibi."

Yavaş yavaş ayrılıyoruz. Dağılıyoruz. Hiç olmadığımız, olamayacağımız kadar suskun, kederli, kırık.

Resim Yapan Çocukla
Ozan

Egip kumral başını öyle
Çizdiğin tayları usulca
Kaçırıyorum
Yüzlerce pegasus kentin üstünde

Limanında tavşan ayaklı sandalın
Serptiği gümüşten izleri
Sözüm uzanarak siliyor siliyor

Boz ve muhkem kış çobanlarını
Alıp iyon denizine götürüyorum
Bir elimde kekik bir elimde zeytin

Cenevizli görüntüye astığın uçankuşları
Nasıl sevdin öyle, dokunamıyorum

Sonra bir sis çekiyorsun resminin yüzüne
Namlular tel dikenler ölüm üniforma
Elim ulaşmıyor, yüreğim ağzımda
Dilim lâl, sözlerim kırık

Döndüm dolandım. Geceyarısı uzakta kaldı. Attım kendimi. Bitkinim şimdi. Sabah olmayacak. Başımı yasladım koluma. Sabah olmayacak. Vurulmuş hayvanlar gibiyim. Yarama aldırmıyorum. Ölsem aldırmam. Ama kapatıldığım tuzakta kıpırdanamıyorum bile. Sabah olmayacak.

Onu almışlar. Gündüzün. Çalıştığı yerden. "Eğer söylersen" demişler, "Yerini söylersen, verirseniz onu bize, bırakırız. Değilse..." Sabah Olmayacak.

Karım benim. Güzelim. Çalışkanım. Akıllım. Sıcağım. Sığındığım. Peteğim. Oğullarımın anası. Sabah olmayacak.

"O bir şey bilmiyor, bir şey bilmiyor. Çalışır yalnızca, durmadan çalışır.Üretir sevgiyle." Dalmışım. Kendi sesime uyanıyorum. Sabah olmayacak.

Oğullarım. Oğullarımız. Habersiz dünyadan, uyuyorlar. Üstlerini örttüm. Değdim dudağımla alınlarına. Şimdi ben, ben nasıl söylerim. Sorsalar, sorarlarsa gerçeği. "Nerde annemiz?" Sabah olmayacak.

"Aranan birinin yerine." Olamaz bu. Nerden biliriz, bilebiliriz. O kimdi, ne yaptı? "Siz düşünün onu. Eğer verirseniz.." Sabah olmayacak.

Yine dalmışım. Giyiniğim uzandığım yerde. Kapı üsteleyerek çalınıyor. Önsezim doğrulandı. Onu getirdiler. Onu getirdiler.

Kısa bir göz atıyor bana. Kopmuş bizden sanki. Kopmuş evimizden. Odalara giriyorlar, çıkıyorlar odalardan. Neyi arıyorlar, kimi arıyorlar? Niye arıyorlar? Bilmiyorum bilmiyorum. Sabah olmayacak.

Karım, güzelim, yabancım. Sitem mi vardı o küçük bakışta. Neyin sitemi? Gelmiyor elimden bir şey. Seni o durduğun yandan, o gurbetten bu yana, kendi sılamıza bir geçirebilsem ?

Yabancı gibi. Kendi serdiği örtüye. Bastığı kilime, düzelttiği kitaplığa. Bakıyor öyle. Dışına çıkmış eşyanın ve dünyanın. Gözlüyor karşıdan. Getirenlerin uzaklığını edinmiş gibi. Sormuyor oğullarını: "Nasıllar?"

Çocuklarımız. Onlar uyuyorlar. Sabah olmayacak.

Resimlerimiz duvarda. Gözlerimiz ve ellerimiz. İlginç fotoğraflar. "Kim bu, kim bunlar, kim kim kim?" soruyorlar. Sahi kimdi onlar. Öyle çok oldu asalı onları. Öyle bizimle. Evimiz, odamızla. Öyle parçamız. Şimdi karşıdan, bir başka gözle bakmamız isteniyor. Bakabilir miyiz? Başaramam bunu. Sabah olmayacak.

Karım dolaşıyor odalarda; orda burda. Uyurgezer gibi. Getirenlerle birlikte. İlk kez sanki kitaplara, resimlere, fotoğraflara.

Bana bir kez de çıkarken, giderken bakıyor.

Kopmuş bu menevşe. Örselenmiş moru. Sarısı küsmüş. Dudağında, yarı açık dağılmış sözcükler. Bir tekini bir tekini. Çok mu görüyor.

"Ben iyiyim" dese, "Küçük içti mi sütünü?" "Neşeli miydiler okuldan gelince?"

Sormuyor.

Günde bin kez yinelediği adım. Anlamsız. Alıp götürüyorlar yeniden.

Sabah olmayacak.

Bitmez gece. Üstüste çalan kapı ziliyle uyandım. Açılıp kapanan kapılar. Giren, çıkan, birşeyleri devirip düzelten acemi ayaklar eller. Kimler olabilir? Sesini tanırım her bir kapının. Aralığın mutfağın salonun, kitap odasının, yatak odalarının. Dolaşıyorlar durmadan. Babamla annemin odasındalar şimdi. Dolap kapakları açılıyor. Gıcırtılar. Tok erkek sesleri. Arasında annem. Annemin sesi. Annem geziye gitmemiş miydi? Öyle dememiş miydi babam? Neler oluyor?

Bitmez gece. Kardeşim uyuyor. Sesli solumalarla. Ağzı aralık. Kalktım usulca. Açtım kapıyı. Karşı odada ışık. Adamlar. Annem aralarında. Paltosu üstünde. Soruyorlar. Söylüyor. Gösteriyor. Arıyorlar. Ne arıyorlar? Bunu anlamıyorum. Korkuyorum. Kardeşim iyi ki uyanık değil. Balkona çıkıyor biri. Birileri. Usulca örtüyorum oda kapımızı. Sesleri dinliyorum. Korkuyorum. Babam nerede? Neden izin verdi, neden. Geceyarısı? Açılan, kapanan dolaplar Somyanın hışırtılı çığlığı. Annemin öfkeli sesi. "Yok" diyor. "Bilmiyorum" diyor. "Ben nereden bileyim" diyor. Bitmez gece.

Odamızın kapısındalar. "Yavaş" diyor biri. "Lütfen" diyor annem. Açıyorlar. Korkuyorum. Yorganı başıma çekiyorum. Kardeşim uyuyor. İyi ki uyuyor. Korkardı. Ben de korkuyorum.

Babam. Sessizce yaklaşıp dinliyor bizi. Soluğumuzu. Düzgün soluklarla oynuyorum derin uykuyu.

Çıkıyorlar. Annem. Seziyorum. Arkada kaldı. Küçük bir duruş. Kapanan kapı. Bize bakmış olmalı.

Bitmez gece. Boşalan odalar, salon. Evin geri dönmüş yorgun sessizliği. Babam öksürüyor kendini engelleyerek. Ayak sesi bu. Giriyor yine içeri. Yatağına kadar. Yanımda şimdi.

"Hadi" diyor, "Hadi, aldatma bitsin, uyumuyorsun."

Kıpırdanıyorum. Eğilip öpüyor. Ona sarıldım. "Erkeksin" diyor. "Onbir yaşında kocaman adam. Korkmamalısın. Gelen annendi ve onlar.." "Anladım." diyorum. "Ama neden baba?" "Ben de bilmiyorum. Umarım gecikmez, döner evimize. Kardeşin küçük. Kavrayamaz daha. Ona söyleme. Aramızda kalsın. Erkek erkeğe. O annesini yollarda bılsin. Bakarsın döner. Çok bekletmeden."

"Peki."

Kardeşim gülüyor. Düşünde. Onun düşünü boyasam renkli kalemlerimle. Boyuyorum. Gece üstüne üstüne vuruyor. Boyam tutmuyor. Tutmuyor ne kırmızı; ne mavi ne turuncu.

Gece bitmiyor.

Ayrılık sularda nilüfər
görürsün tutamazsın

Son gece, bir dostunun adını sayıkladı. Durmadan.

"Muammer gelmiş hanım, içeri alsanıza. Oraya değil, şuraya.. Bu daha rahat.. Otur canım.. Ayşem, gelinim kalk, bir kahve. Ben içemiyorum, Muammere.." Sesi sönüyor. "Sade mi?" mırıldanmıyor yavaşça. Kendi kendine soruyor olmalı. Uzaktan da gelse, bir dostunun kahveyi nasıl içtiğini sormadan bilir. Niye unuttu?

Dağların ve ormanların yerlisi. Şunca yıl. Karısı ve çocuklarıyla, öteki bir kaç görevliyle ve yolu düşen, işi olan köylüyle.

Gençliğinin dostlarından biri gelse, çıldırır onun için. Nereye oturtacağını bilemez. Alır Istırancalara, Tekirdağ'ın Karadenize açıldığı yere, Çamlıkoya götürür. Koya akan iki ırmağın denize ulaştığı yerde bir küçük göl vardır. Gölde de nilüferler. Çözer kayığını, alır dostunu nilüferlere varır.

"Arı mısın, arıkuşu musun, kelebek misin?" diye sorar nilüfer. Çünkü onları bir şeye benzetememiştir. Çünkü bir arıkuşundan bir kelebekten daha ağırlıksızdırlar. Alır yeşil ve çiçekli yatağına. Sallar sabaha dek.

Sabah olsun da.. Sabah olunca Akçadağ'dan kar getirir. Ve sıcağı söndürememişse, alır dostunu, yerin göğün maviye kestiği. Göktepe'ye götürür. Serindir orası. Çamların altına, çayıra uzanırlar. İsterse canları, kaydırarak bedenlerini usul usul, yattıkları yerden yarın kıyısına varırlar. Kıyıda ayakta durmak olmaz. Yar çeker alır çünkü. Gökyarı gözlerler. Masmavi bir uçurum. Taa Çökırmağa kadar. Kartal yuvalarına bir orda yukardan bakılır. Ve yarın yamacına düşecek gibi asılmış üç beş ahlat ağacına, bodur çama. Çıngıraklar, çoban sesleri. Keçiler sessizdir. Usulca yanaşırlar sevdikleri otlara, çiçeklere. Ayaklarının "Pıt pıt"ları yalnızca.

"Mantar topla Ayşem. Sen de kuzineyi yak. Niye geciktiniz bugün? Konuğumuz var, bilmez misiniz? Mantar közleyelim."

"Muammer beyi.." diyor. -Bu kez nedense bey ekliyor ardına- "Bey Dağlarına" diyor. "Yörükler orda.. Yörük ekmeği, tereyağda yumurta, bal."

Susuyor bir süre. Yorgun. Bilinci mi bastırıyor, soğuk bir kışa kent hastanelerinin birinde bir odada girdiğinin. Hastaneye yatmaların sıklaştığının. Bitkinliğinin arttığının ve yeni belirtilerin.

Gözünü eşyanın beyaz olduğu mekâna alıyor. Yüreği beyazı itiyor, itiyor taa karlı dağlara dek. "Beyaz bir tek orda güzel. Sonsuz.. Allahın sonsuz olduğu.."

"Ayşe"

"Efendim baba"

"Baba" diyor Ayşe. Ahmet Bey anlıyor. Herkes gibi Ayşe gelin de "Ahmet Bey" der oysa. Karısı, oğulları, kızı. Koca bir dünyanın Ahmet Beyi.

"Nedir, ölecek miyim?"

"Hayır, ölmeyeceksin " diyen ses cılız. Ağlamaklı.

"Bir kez daha seninle oğluma gidelim. Aylar oldu görmedim. Ölmeden. Bikez. O bana gelemez. Demirler, kapılar kilitler kilitler ardında. Mapusane. Oğullar babalarının ölüsüne bile gelemez. Peki ben nice öleyim? Sahmdan tutacak oğullarım hani? Oğullarımı istiyorum.

"Kızımız var, kızın var Ahmet Bey."

"Evet" diyor gözlerini kapatırken. Alıyor kızını, çağırıyor oğullarını yanına. Daha yeni yeni büyüyorlar.

"Nereye gidelim bugün?"

"Denize gidelim baba"mı diyor küçüğü?.

"Alaçamla Gerzenin arasında, dağın denize kavuştuğu yerden.. Ben uçuyorum, beyazları aşıyorum. Tutun elimden sıkı. Sen büyüksün kızım. Kendin uçabiliyorsun. Oğullarım.. Onları Alaçam konuk evine ulaştırayım. Bir ulaştırabilsem. Çam kokusu, yosun balık kokusu, güneş. Güneşe çıkmalı. Soluğu mavi gökyüzüyle dolmalı. Denize girmeli. Yüzebilir mi? Dört yıldır yatıyor İçerde. Yüzebilir mi? Ya batarsa.. Tanrım, Ya boğulursa?"

"Bu kanama da nerden çıktı? Biz tıkanan damarlarla uğraşırken."

"Stres"

Doktorlar ne derse desin. Ahmet Bey uçuyor. Yanında oğulları. Elleri elinde. "Niye mutlu değilim?" Soluyor Ahmet Bey çamların ve denizin üstünde, çam ve yosun kokusuna bir türlü ulaşamayarak

"Yanlış mı yaptım? Nerde?"

Bilinç dönüyor yeniden. Karısı ve kızı ve Ayşe. Ordalar. Yatağın yanında.

"Ayşe, seni çok seviyorum. Bunu bilmelisin. Oğlumun sevgisiyle. İyi ki varsın. İyi ki. İçim ışıyor. Eğer iyileşirsem. eğer.. Bir gün..

Dalıyor.

Ahmet Bey ölüyor "Ayşeyi de almalıyım. Özlem çeken. Yirmilerde yar yolu gözleyi gözleyi. İnce.. O benim kızım. Aslında bütün oğulları. kızları.. Hepsini. Nilüferler ne güne duruyor Kuşlar ne güne. Ben bunca güneşi. bunca ışığı. dağlarden derlediğim bunca.. Aktaramamışsam.."

"Gençler.."

Ahmet Bey öldü. Sıradan gibi. Duyuruldu mu gazetelerde, bilmiyorum. Eski ormancılarımızdan.. Ölünüyor. Yaşlı genç ünlü ünsüz.

Kimileri için ölüm, yaşamın sonsuza dek toprakla örtülmesi olabilir de, Ahmet bey sürer gider. Dikilip bakılmış bir çam fidanında, Gölde nilüferlerde, ıskalanmış bir alaca tavşanda, Gökyardan dünyaya dağılan mavilikte, Ayşenin yüreğinde, duyarlı oğul resimlerinde.

Sen küçük oğul, sende de, senin oğlunda da sürecek.

Kapının önünde bekliyordu, herkesle birlikte. Önceleri orda burda oturan, ikişer üçer öbekler yapıp konuşmalara dalan kadınlar, kızlar saat yaklaştıkça usulca önlere önlere kayıyorlardı. Sohbetler soğuyor, ilişkiler kesiklik noktasına varıyordu. Saat yaklaşıyordu çünkü. Saat tekti. Kapı da tekti. Ve bu kapıdan geçecek olanların tekliği asıldı.

Karşıda, öteki kapıda erkekler.

Birden aklına geldi, sahi, niye ayrılıyordu ki insanlar? Şunlar kadın, şunlar erkek. Düşündü sonra, başka ayırmaları da.

Yaşam, bir kocaman birleşmeyi gerçekleştirecekken tam, bir ayrışmadan, ayrılmadan yana dönmüştü. Bu kesin. Elle tutulurcasına kesin.

Kapı açıldı. Tam saatında. Bağırdı görevli; "Birer birer gireceksiniz." Birer birer girdiler altı kişi. Yedinciye gelince kapatıldı kapı yeniden. İlk altı hemen her zaman aynı kadınlardan oluşurdu. Onların becerileri, dikkatleri yıllar içinde tartışılmaz yerlere varmıştı. Öyle ki, hemen hemen bir yıldır, onlardan biri ilk altının içinde değilse kimse yanaşıp yerini doldurmayı düşünmüyordu. Belli ki ortada olağanüstü bir durum var. Yerin dibine girmiştir belki. Görünmezlik libasını giymiştir belki. Vakt erişince çıkar gelir. Görünür olur.

Bir hazır durumu kabullenmek pek zor olmadıysa da ötekiler için, bu durumu değerlendirirken ikilem içine girdiler. İçten içe saygılıydılar, beceriye, dikkate. Ama biribirleriyle konuşurken de aşağılıyorlardı o ilk altı kişiyi.

"Benciller. Topluluk töresi bilmiyorlar. Saygıları yok."

Geride kalanlar sanki o ilk altıya göre biribirlerini ve kendilerini değerlendiriyorlardı.

"Evet onlar yani gerideki̇ler yeteri ölçüde uyanık, dikkatli değildiler ama özgeciydiler. Saygılıydılar. Topluluk töresini iyi biliyorlardı."

Her bekleyişte, her kapı önüne birikişte, sıralanışta bu değerlendirmeyi yaparak kendilerini saglama alanlar düşüncelerinin bir noktada boşluğa düştüğünü sezseler de üstünde durmuyorlardı. Daha doğrusu, duramıyorlardı, cayıyorlardı.

Beceri, gözüpeklik, dikkatlilik bir yanda, Özgecilik saygılılık öte yanda. Niye ayrı düşmüştü niye yabancılaşmıştı bu erdemler biribirine. Niye erdem değil de kusur sayılacak düzlemlerde dolaşır olmuşlardı?

Ta, o incecik o sarışın kız aralarına girinceye değin, hazır, dar kalıplarla konuştu, düşündü insanlar. İçerdeki birisinin uzaktan gelmiş bacısı mıydı, engeli olan bir eş miydi, salıverilmişlerden birisi miydi?

Hic acelesi yokmuş gibi davrandı hep. Kimseyle tartışmadı. Sıra için yarışmadı. Önceleri acemiliğine verdi öteki kadınlar. "Hele bir alışsındı. Çok geçmez, sırasına yerleşirdi.

O ne alıştı, ne de sırasını kapmaya dişlendi. Aptal gibi de durmuyordu. Gevşek duruşlarda söyleşilere katılıyor, düşüncesini söylüyordu.

İlk altı kadın üstüne yorumlar kendisine iletildiğinde, dedi ki, "Siz tüm ilginizi onlara verdiginizden, öteki olanları kaçırıyorsunuz. Çünkü, en uzun süre, kapının ilk açılışına kadar geçen süre.

Elbette tüm ilgiyi kapının hemen önündekiler topluyor. Sonra bizlerin, biz kalabalığın, bir düşünceyi sürdürmekte tembelliğimiz, cayıcılığımız var. İkinci altıya bakanımız olsa, göreceksiniz, onlar da öncekilerden değişik davranmıyorlar. Onların da ayrılması, kendi aralarında tekleşmesi, sıralanması var. Azıcık yoğunluk ayrımını da unutmamalı. Aynı bilinçle geçiyorlar açılan kapıdan. Bir kez bile dönüp arkalarına bakmadan. Burda, onlardan hiç ama hiç bir ayrımımız olmadığı halde geriye kalan bizleri ansımaları, duraksamaları, dönüp bakmaları yok.

"Ya biz?"

"Biz var mıyız ki?" dedi, sarışın, ince kız. "Biz varmıyız ki?" Bölünenden, ayrışandan, tek tekleşenden "BİZ" çıkabilir mi?" Biz artık "BİZ" değiliz. Bir iki üç dört beş altıyız. Onuncu onbeşinciyiz. Saat ikide iki kapının birinden gireriz tek tek. Üç no.lu sekiz no.lu yerde beşer dakika durur, önceden saptanıp aklanmış sözcüklerle konuşur döneriz. "Oğullarımız" "Kızlarımız" dediğinizde uyarılırsınız. "oğlum, kızım diyeceksin." Bizden istenen de, beklenen de, bize sunulan da budur işte.

—Essahtan da öyle, essahtan da öyle.

Kız bu onaylamayı bekliyordu zaten. Aldı onu. Dileği onaylamaları değil, onun ötesine geçmeleri, düşünmeyi uzatmaları, genişletmeleriydi. Derinleştirme umudu yok henüz.

Tek olduklarını ama insan olduklarını, insan olmanın onurunu bilinçlerinde, bu dar kapıdan tüm topluluklarıyla geçerlerse, geçebilirlerse, biribirlerini hep yüreklerinde, akıllarında tutabilirlerse, hiç unutmazlar, savsaklamazlar, geriye itmezlerse ancak taşıyabileceklerini anlamalarını istiyordu. İstiyordu ki dönüp arkalarına bakmayı hiç savsaklamasınlar. Gözleri gerilere, çok gerilere ulaşsın. İnsanın, insanlık onurunun ilk savaşımlarına,

Tarihten geçip gelerek çağımızı, günümüzü tanısınlar. Ve günde olanların anlamını kavrasınlar. Neden içerdekiler içerde, Neden dışardakiler dışarda ve neden bizler bu kapıda, erkekler öteki kapıda. Bunu kavrasınlar. İşte o zaman kimse, arkada kaldığının tasasına düşmez. Çünkü "ne kapı kalsın ne kapıcı" diyedir çabalar.

İnce, sarı, sakin. Bir derviş, bir ermiş değildi. Dalıp gitti düşünürken. Baktı ki bir kendi kalmış kapının dışında.

Dönüp kendini payladı:

"Ya sen, ya sen. Böyle tek başına dalıp dalıp gidersen, düşüncen yalnız kendini üretir de gününü üretmezse ne denir sana? Ozanın dediği gibi, "Ey kendini kimya sanan o geçersiz kimya."

Kiillü közler gibi için için yandığımız
Usulca yandığımız
Kime sitemdir
Bağrımızda yıkılası dünyaya
Yetecek ateşi beslediğimizi
Kim bilir kim bilebilir

Varsak koca koca alanlara
Otursak
Otursak dar gelir
Anılar
Gün gelir
Kim-bilir

SON GÖRÜŞ

Durum artık umutsuz. Ne düşünür ne hesaplar bu çocuklar? Sonumuz geldi.

— Ölecekler. Bunca açlıktan sonra yemeye başlasalar yararmı ki. Uyuşma başlamış. Kollarında önce. Bazı hücreleri ölürmüş. Geri dönmezmiş bir daha sakat kalırlarmış.

— Ya ayağa kalkınca duramayıp düşerlerse. Başlarını çarparlarsa.

— Olmuş dediğin. Çarpmışlar. Beyin kanaması geçirenler varmış.

Doktordu biri. Ana mı, abla mı?

— Asit baz dengesi yiterse bitkisel yaşama girerler. Geri dönüş olanaksız.

Analar babalar bacılar kardaşlar. Onlar da ölüyorlardı. Canlarının çekildiğini duyuyorlardı, içerdekilerle birlikte. Son duruşmada düşenler olmuştu. Kucaklara alınıp götürülmüştüler. Bir kuş kadar hafif. Derileri kemiklerine yapışmış. Saydamlaşmış. Artık sarı bile değil. Elleri soğumuş.

Görüş çoğuna açılmıştı. Ceza süresi bitmiş de.

Şu ikisi, şu iki ana orucun başından bu yana sakin duruyorlar. Üstelik herkesi soğukkanlı davranmaya çağırıyorlar. "Sebep olanları sevindirmeyelim. Onurlu davranalım. Çocuklarımız bizden bunu bekler. Onları bir de biz üzmeyelim, incitmeyelim."

İçeri bir grup alındı. Geri kalanlar soluksuz bekledi. Nasıl çıkacak analar?

Analar çıktılar. Hepsi ama hepsi ağlıyordu. Dövünenler, çırpınanlar vardı. Biri kendini yerden yere atıyordu. "Ölüyor, ölüyor" Başka söz yok. Genç bir görevli usulca kollarından tutmuş, sıraya oturtmaya avutmaya çalışıyordu. Ötede, kapının yanında duran birkaçı gülüşüyorlardı "Bırak yahu, işin mi yok. Ağlasın bırak."

Bir ana, bileğindeki kocaman erkek saatını gösterip çırpınıyordu.

— "Tak şunu, artık hiç çıkarma" dedi oğlum. "Bir daha da gelme." dedi oğlum. "Beni artık göremeyeceksin' dedi oğlum. boğuluyordu. Hıçkırıklara karılmış.

"Yaşasın ölüm. Kahrolsun işkence" diye bağırdı. Kestiler görüşü. Sürünerek gitti. Oğlum oğlum oğlum. Ölecek. Ölecekler.

Sıra ikinci gruba geldi. O iki sakin ana iki mum gibi. Ağızlarını açacak güçleri kalmamış. Yere ya da biribirlerine bakıyorlar.

İçeri girdiler. Bir numara... iki numara.. üç numara.. Yanyana düştüler. Oğulları da öte yanda. Birininki ayaktaydı. Artık elleri ardında bağlı değil. Bir yerlere tutunmuş. Başı yan duvara yaslı. Ağır bir sarhoşluktan yeni ayılıyormuş gibi. Ağzını zor açıyor. Dili ağzında dönmüyor. Sözcükler yalan yanlış, ezile büzüle çıkıyor:

— Sakın üzülme anacığım. Sakın ağlama. Böyle kal. Sen benim anamsın. Bunu düşün. Nişanlıma bir demet menekşe götür. Benim adıma. Kimse ağlamasın. Ölüm bu. Nasıl olsa gelecek. Ne farkeder. bir kaç gün önce bir kaç yıl sonra.

Ana ağzını açacak oldu. Açtı. Sesini bulamadı. Kapadı çaresiz. Gözlerini dikti. Sessizce yalvardı oğluna.

Öteki, yandaki ana bir süre bakındı. İlkin göremedi oğlunu. Neden sonra, aşağıda bir baş seçti. Oturuyor mu, eğik mi duruyor? Oğlunun başı bu. Nasıl gelmiş oraya. Kalkıp doğrulamıyor. Tek sözcük yok. Ellerini kaldırdı bir ara. Tırnakları mosmor.

Önündeki demiri kavradı ana can havliyle. Düşecek yoksa. O sımsıkı o duvara resmiyetle bağlanmış demir çıktı. Elinde kaldı. Ana kendini dengeleyemeyip gitti arka arka. Dar koridorun öte yanında ardındaki duvara çarptı bedenini.

Görüş ne zaman bitti nasıl çıktılar dışarı. İkisi de ansımıyor. Onlarla giren anaların hiç biri ağlıyamadı utanç belâsına. O ikisi ayıplar diye. Ama bu kez onlar, o ikisi, avluya zor indiler. Attılar kendilerini çiçekliğin kıyısına bir ağladılar, bir ağladılar.

Çatılmış darağaçları
Gelip durmuş kapımıza ölüm
Ses ver sesimize bir ufacık ses
Susarsan
Ya ölüsün ya ölümle birsin

Bekleme salonu niye bu denli soğuk? Tam da dış kapının karşısında olmasından mı? Elimi radyatöre değdiriyorum. Buz gibi. Titreyerek atkılarımıza örtülerimize sarınıyoruz. Bir saatı aştı, burda kapı dibine atılmış arkalıksız sıralara tüneyeli. Analardan ikisi, ayaklarındakini çıkarıp, bacaklarını da yukarıya çekince, dallar üstünde soğuktan korunmaya çalışan kış kuşlarına iyice benzediler. Sırtlarının tüylerini kabartmış, dertop olmuş. Bizimle birlikte gelen Don Pedro'yla Ernesto baba bunu yaptıklarına pişman gibiler. Erkekliklerine küçültme damgası vurulmuş gibi.

Ne olacak? Ne yapılacak? Ne yapılabilir?

Elimizde yükseksen imzalı da, her imzanın karşısı pullu dilekçemizle, devletin bu yetkili kapısına bugün gelmemiz rastantı değildi. Duymuştuk ki "Elma"nın basın toplantısı var. Hükümet Sorumlusu Romero Oblitas'a yanaklarının tombulluğundan ve renginden dolayı halk "Elma" diyordu. Daha altı ayı dolmamıştı çoğumuzun oylarını almasının. Onun ötekilerden ayrımı yoktu. Biliyorduk. Öyleyse?

Öyleysesi var mı? Arılar gibiydik. Umudu ayaklarında birer sarı toz parçacığı gibi toplayıp getiren arılar gibiydik. O bidamlacık umut nerdeyse,

biz orda. Oğullarımız, kızlarımız acımasız ellerde tutsakken başka ne yapabiliriz? Umut. Gelecek ölümleri, hastalıkları, süreğen tutsaklığı aşmanın yolları vardı. Derdini anlatmaktan, umar aramaktan çekinen, korkan dağınık insanlar nasıl kullansındı bu yolları. Yüzlerce ana babadan salt şu yüzseksen kişi imzalamıştı dilekçeyi. Onu götürmeyi biz beş kişi üstlenmiştik.

Yoksanmış genç insanların yakınlarına da bu yoksama benimsetilmeye çalışılıyordu. Konuşmamız, görüşmemiz izleniyor, adımlarımız geri püskürtülüyor, çevremiz sarılıyordu. Durmadan gözdağı veriliyordu hepimize. Çocuklarımıza sahip çıkmayarak bu yoksamayı kabul etmeliymişiz.

Analardık. Oğullarımızın kızlarımızın acılarına tanık oluyorduk. Onlara diye kalkan el, bize de inmiş oluyordu. Çoğumuz artık, yaşamımızı tüm öteki alanlardan çekmiş bu acının üstüne kurmuştuk. Eşler, öteki çocuklar, ilişkiler umurumuzda değildi sanki. Saplantılı ve inatçıydık. Bir de yeteri kadar cesur davranabilsek. Bunu henüz başaramıyoruz.

Dilekçemiz elimizde, beş kişi, kocaman yapının merdivenlerini çıktığımızda, gazeteciler yeni yeni gelmeye başlamışlardı. Kapıyı geçtik vardık görevli masalarının orda durduk. Bize incelikle kimliğimiz, ne istediğimiz soruldu. Saygıdeğer Elma'yı yani Romero Oblitas'ı görmek istediğimizi, tutuklu anababaları olduğumuz söyledik. Başka gün olsaydı dışkapıdan bile giremezdik. Gazetecilerin gelip geçtiği girişte elimizde biribirine eklenmiş kâğıtlardan metrelerce dilekçemiz, öyle duruyorduk.

"Olmaz" dedi görevli. Elma'yı yani Oblitas'ı asla göremezmişiz. Görevliye dedik ki, sayın Elma, yani Oblitas'ı televizyonda görüyoruz. Boy boy resimleri asılı her yanda. Gazetelerde sayın bayanının,

oğlunun kızının resimleri. Mayolu ve giyinik. Evde v balo'da. Denizde, karada. Bizim bir parçamız gibi..

"Onunla yetinmelisiniz" dedi görevli. "Saygideğer Oblitas bir halk adamıdır. Halk adamıysa, bütün halka birden görünen adamdır. Size ayrıcalık tanırsak demokrasimizin hali ne olur?"

"Tamam" dedim. "Bizim asıl istediğimiz onu görmek değil, kendisiyle görüşmek. Ertelenemez yakınmamızı bildirmek"

"Ama herkesin derdi var" dedi görevli. "Daha bu sabalı karım oturmuş ağlıyordu, kumar parası bitmiş. Ödeneğini artırmalıymışım. Terzisi ölmüş. Şimdi kime diktirsinmiş. Kızının çıktığı oğlan yüzüstü bırakmış. Evlenme umutları suya düşmüş, bir ana olarak ne yapsınmış? Yani ben bunları sayın sorumluya yansıtsam, olur mu? Onun da kendi dertleri var. Herkesin derdi var bayan."

Gazeteciler biriktikçe birikiyor, konuşmayı izliyorlardı. Görevli terliyordu. Bizse inatla duruyorduk. Yüzümüz kale duvarı. Birden, içteki mermer merdivenlerden ineni gördük. Hızla geldi yanımıza. Pek birşey sormadığına bakılırsa, durum kendisine iletilmişti. Bir üst görevliydi. Sevimli, incelikli, sinekkaydı. Aldı elimizden dilekçeyi. Azıcık direndikse de, yatıştırdı.

"Size söz veriyorum. Bunu hemen ileteceğim kendisine. Basın toplantısı var. Sizi kabul edemez. Ama okur dilekçenizi. Gereğini yapar. İnanın bana. İnandık. Ne yapabilirdik başka? Dilekçemiz onun ellerindeydi şimdi. Yüzseksen imzasıyla. Aldı götürdü. Örneklerinizse gazetecilerin ikisi aldı.

Bir süre oyalandık orda. Ayakta. Herkesler içeri girdi. Eksik bıraktığımız, beceremediğimiz bir şey vardı, seziyorduk. Yaptığımız, her zamanki gibi, hemen sonuç vermeyecek bir girişim olarak mı kalacaktı? Gidelim artık, dedi biri. Don Pedro. Ernesto baba, öteki analar baktım yolu tutacak.

"Bir eksiklik var, tamamlanmamış bir şey var" diye bağırdım. "Evet. Bana da öyle geliyor. Bir eksiğimiz var. ama ne?" diye yanıtladı beni Marselina kadın. Dona Maria da ona katıldı. "Başka bir şey yapamaz mıyız?" dedim onlara. Yürüdüm soldan. Bekleme odasıymış. o anlamsız, soğuk boşluğa girdim. Ardımdan girdi hepsi de. Sonra kapının iki yanına gelişigüzel atılmış arkalıksız sıralara oturduk. Bir saat orda öylece bekledik. Ne yapacağını bilmez. Kararsız. Sıkılmış. Yorgun. Uşümüş.

Düşündüm. Gazeteciler tek tek geldiler. Ama çıkarken topluca çıkacaklar. Acaba? Olur mu? Kalksak çıksak önlerine. "Durun" desek. "Bizi dinleyin" desek. "Evet" dedi Dona Maria. Gözleri ışıdı. Ötekiler kararsız. Biz, ikimiz içine aydınlık vurmuş sarnıç suları gibi gönendik. Aktık dışarı. Masmavi kış göğünün altında durduk. Merdivenlerin dibinde kıyıda bekledi ötekiler. Birden boşalınca içerisi, inmeye başlayınca merdivenlerden basın, "durun" dedik onlara. "Bizi dinleyin bizi dinleyin. Size söyleyeceklerimiz var. Sizi başka nerde bulabiliriz."

Durdular. Gelen durdu. Tek biri bile inip gitmedi. Onları biz anlar orda öylecene tuttuk. Anlattık olanları. Ne bir sözcük fazla ne bir sözcük eksik. Onlara küskün olduğumuzu da ekledik. Bugün yarın ölümlerin başlayacağı bunca önemli bir olaya gözlerini kapattıkları için. Görevlerini yapmadıkları için. İçerde olanı, eziyeti, işkenceyi anlattı Dona Maria.

Onca insandan çıt çıkmadı. Bizim sözümüz bittiğinde, yürüyüp gittiğimizde çevremi. ıranlar, soru soranlar oldu. Dehşetle gördük ki bugüne dek kanıksanmış öteki olayların arasına asmışlar bizimkini de. Şimdi ayılmışlar. Aydınlanmışlar.

Yürekten söz verdiler, artık ilgilenecekler. Şimdi, hemen gereken yerlere ulaşacaklar.

İşte, ben de son kez yüzlerine bakınca buna yürekten inandım. Öteki analar babalar da inandı. Şu koca ülkenin gözü kulağı, sesi basın. Hey koca basın.

Mavi kış göğü altında bu kez korkusuz yürüdük. Balıçelerin kıyısını izleyerek. Gözümüzün önünde ağaçlar yaprakladı. Bir kayısı çiçeğe durdu. Nergisler, zambaklar açtı. Yediveren hanımelinin kokusu tuttu yanımızı yöremizi.

Biribirimize ışıldayarak baktık. "Tamam" dedik. "Eksiğimiz kalmadı."

JUAN VE PEDRO ALMONTE'NİN ANASI

Uzun sürmüş, güz aylarının tümünü kaplamış bir yazı yaşıyoruz. Bundan beşimiz de sevinçliyiz. Julio, Carlos, ben ve iki bayan polis. Amanda ile Rosa. İnsan bir cezaevinin kapısını beklemek zorundaysa derme çatma bir yapının sıvasız duvarlarına, eski dandalyesine, masasına, iyi örtülmeyen penceresine bağlıysa, geçen kış gibi bir deneyi de varsa, sevinmez de ne yapar. Yakardık sobayı, tüterdi. Açardık pencereleri kapıyı, tam duman çıkıp gittiğinde, soba da sönmüş olurdu.

Bayan Amanda'yla bayan Rosa bir masada yanyana oturuyorlar. Bir örnek üniformaları ve kesik saçlarıyla. İkizmişler gibi benzeşiyorlar. İkisi de siyasal polis. Görüşe gelen kadınlarla ilgileniyorlar. Arıyorlar tepeden tırnağa onları. Çantalarını didikliyorlar.

Dün bayan avukatın biri geldi. Aradıktan sonra sordu Amanda "Aynanız yok muydu, ben mi göremedim?" Şaşırdı avukat, ilk mi geliyor, nedir. "Niçin?" dedi. "Yasak" dedi Amanda. "Ayna, cımbız, anahtar filân. Haaa, gazete de götüremezsiniz yanınızda." 'Avukatın acemiliği şurdan belli ki

soruyordu halâ. Ötekiler alıştılar. Hepsi. Ne dense şipşak yapıyorlar. "Anlayamadım ne kötülük gelir bir çanta aynasından bir dolap anahtarından?" "Ukalâlık etme, ne deniyorsa onu yapacaksın" dedi Amanda. Ağzının payını verdi. İbiğine kadar kızardı bayan avukat. Bir de güzel, bir de alımlı. "Yok mu bir iki sorunuz daha bayan, sorsanıza" diyeceğim, utanmasam. Julio ile Carlos da benim gibi düşünüyorlar.Bunu yüzlerinden anlıyorum. Dalıp gitmişler. Aman Tanrım. O biçimli beden, o gözler, o sapsarı saçlar. Hışımla çıkıp gidecek olduydu. Carlos durdurdu. "Kimliğiniz bayan?" "Bu kadar hız size yakışmıyor bayan" dedim içimden. Şimşek gibi verdi kimliğini. Kartını alıp taktı güzelim yakasına da çıktı gitti. Carlos bakar da bakar kimlikteki fotoğrafa. Dönüşünü nasıl da beklediydik.

Uçsuz bucaksız bir ağaçlığın kıyıcığındayız. Üç yanımız yeşil. Önümüz bomboz asfalt. Güneş yaprakları zorluyor ışığını toprağa salsınlar diye. İnce yelde, sürekli bir pırpırlanma içinde dünya.

Dünyayı seviyorum. Odayı seviyorum. Julio'yu, Carlos'u seviyorum. Bayan Amanda'yı, bayan Rosa'yı bile sevebilirim. Yani sevebilirdim. O kapıdan giren yaşlı kadın olmasaydı. Anama benziyordu. İçime ılık ılık bir şeylerin aktığını duydum. Ölmüş anama benziyordu. Gelip Carlos'un masasının önünde durdu. Yorgun, bitik, perişan.

"Evet?" dedi Carlos. Herkese yaptığı gibi. Kaşlarını çatarak. Anamdı. İçim ılık ılık aktı. Carlos'un davranışını yerle bir eden yumuşaklığımla sordum. "Ne istedin ana?" "Oğullarımı" dedi ana. "Bir hafta önce, evden alıp götürüldüler. İkindiyin saat beşte. Bir daha haber alamadım. Bir haftadır. Bakmadığım yer, sormadığım kapı kalmadı."

Rosa sordu, "Nedir oğullarının adı?"

"Juan Almonte, Pedro. Pedro Almonte."

"Sen, peki nerdensin?"

"Gökçam'danım" gibi bir yanıt verdi anam.

"Hımm" dedi Amanda." Bana bu soyadı hiç de yabancı gelmiyor." "Senin bir de başka oğlun, gelinin vardı, değil mi? Adı da Carmen'di gelininin. Hastanede çalışıyordu."

Tanınmak, bu kadar yakından tanınmak allak bullak etti anayı bir an. Ama hemen toparlandı, ilenmeye koyuldu oğullarına gelinine.. "Ölseler de kurtulsam." İlenç zor çıkıyordu ağzından. Belliydi yalancıktan olduğu. Ekledi aceleyle, "Ben o oğlumun gelinimin nerde olduğunu bilmiyorum. Oğlum gelinimden ayrı. Ben onlardan ayrıyım. Uzun zaman oldu görmedim.. Ne olur, bulun oğullarımı bana. Polis dairesini kat kat dolaştım. Yok, yok. Anca siz, siz isteseniz bulursunuz."

"Bunun gelini" dedi Rosa, "beni geçen yıl ne çok uğraştırdı. Görev verildi. Ardına düştüm. Hastaneye giderim, daha sormadan ben. haber alır. Kaçıp gider. Koruyorlardı. Adım gibi biliyorum. Günlerce gidip geldim. İzini sürdüm. O gün bu gündür kayıp."

Ananın yüzünden bastıramadığı bir gülümseme geldi geçti.

Roza eğlendi, "Ölsünler de kurtulayım dediğine göre, neden arıyorsun onları, bırak ölsünler, kalsınlar"

"Ürünüm ortada kaldı. Tek başımayım. Nasıl gelirim onca işin üstesinden. Onlara muhtacım. Ne olur ne olur ?" Yalvarır gibi baktım Amanda'ya. "Peki" dedi Amanda.Kalkıp gitti, komutanın odasına telefona. Birkaç dakika sonra geldi. "Oğullarım poliste" dedi anaya. "Ama neresinde olduğunu sorma. Sen kırk, kırkbeş gün sonra gel, oğlunu burdan ara. Nasılsa buraya getirirler."

Korkuyordum. Anam ağlar, bağırır, yere yığılır, birşeyler olur.

Hiçbiri olmadı bunların. "Yaşıyorlar çok şükür, çok şükür" oğullarının izini bulduğu, yaşadıklarını öğrendiği için rahatladı. Öfkeye geçti birden. Sesinde deminki ezik, yalvaran anlatım gitmişti. Hesap soruyordu.

"Kentte çalışıyorlardı. İşten attılar önce. Sonra içeriye aldılar. Kırk gün tuttular. Kırk gün. İşkencede. Nasıl sağalttığımı bir ben bilirim bir de tanrı. Bütün bunların üstünden altı ay geçti geçmedi. Tam da ürün kaldırma zamanı." İkindiyin saat beşte. "Neden, neden? Yeter be. Yeter çektiğimiz."

Çıkıp gitti anam. "Aman ne aile" dedi, Rosa. "Oğullar öyle, gelin öyle."

"Ya ana?" dedi Amanda. "İki gözüm önüme aksın ki oğullarından geri kalmaz. Böyledir bunlar."

Ana için söylenenleri sevmedim. Haklıydı. Benim anam olsa başka türlü mü davranırdı. Ama bir şeycikler diyemedim Amanda'ya. İçimde kaldı. Askerliğimin bitmesine şurda ne var? Gel teskere gel.

Büyü de baban sana
Büyü de
Acılar alacak
Büyü de baban sana
Büyü de
Yokluklar alacak
Büyü de baban sana büyü de
Bitmez işsizlikler açlıklar alacak
Büyü de
Büyü de baban sana
Baskılar işkenceler alacak
Kelepçeler gözaltılar zındanlar alacak
Büyü de
Büyüyüp onyedine geldiğinde
Büyü de baban sana
İdamlar alacak

Uykusunda inledi çocuk.

"Beni de almışlardı onu götürdükleri gün. Söylemezsen, konuşmazsan onu senin önünde.. Hayır yapmayın yapmayın. Dokunursan kendimi öldürürüm. Erken doğum. Aşırı korkudan, üzüntüden. Caydılar işkenceden. Çay içmek ister misin? Ben ister miyim size böyle davranmayı. Görevim, aldığım emirle."

Anne ağırlığını öteki kalçasına, bacağına aktardı yeniden. Çocuk uyandı. Doğrulup oturdu kucakta. Anne onu okşadı öptü. "Ne güzel büyüyorsun, daha da büyüyeceksin. O zaman.."

Çocuk bir otobüs dolusu çın çın bağırdı. "Ben büyümek istemiyorum tamam mı? Abi olmak istemiyorum tamam mı? Baba olmak istemiyorum tamam mı? Tutuklu olmak istemiyorum tamam mı?"

Kırkiki uzun gün. İnsan onurunun kavgasının
en ağır koşullarda verildiği kırkiki gün.
Yaşadığımız acılı, karanlık günlerin
dağlayıcı, insan boğazına yumruk
gibi oturan bir anlatımı.
Onurun, direnişin, kaba güce boyun eğmeyişin
destanı olan Kırkiki Günün öyküsü.

alan yayıncılık